

PISMO BEOGR-JSKIM PRIJ-TELJEM

Cas je, da dokončno prerastemo in obračunamo s predsodkom in demagoško parolo o specifičnosti in nepremostljivi regionalni različnosti, ki da nas ločuje in pomeni neprebradno oviro vsaki komunikaciji in tesnejšemu kontaktu, ki bi presegal golo izmenjavo informacij dveh, sicer avtonomnih subjektov, ki pa sta si po svojem objektivnem položaju, definiranem z geografsko, ekonomsko in kulturno specifikko oddaljena in tuja kot Islandija in Ciper. Nedvomno specifičnost in različnost objektivno je, njen izvor je zgodovinski. Nihče ne more tajiti različne stopnje ekonomske razvitosti ali samobitnosti in svojstvenosti naših nacionalnih kultur. Toda, če dejstva, ki ima veljavno moč aksioma, ne razumemo ali nočemo razumeti, kot izhodišče, kot platformo nekega kvalitativno novega nivoja komunikacije, ki bi očiščen predsodkov, nakopičenih v zgodovinskem razvoju mednacionalnih odnosov in ki se često še posebno ostro manifestirajo skozi jezikovno bariero, lahko vodi le v vsebinsko višji in bogatejši univerzum našega skupnega duhovnega in materialnega življenja; če tega ne razumemo ali nočemo razumeti, potem ne ravnamo samo v nasprotju z duhom naših ustavnih in partijskih dokumentov, ampak ravnamo tu di proti alternativni, ki jo je postavila zgodovina pred nas. Politična praksa ne tako davne preteklosti pa nam ne le v enem primeru kaže, kako se je objektivno ugotovljeno dejstvo specifičnosti in različnosti spretno uporabljajo kot sredstvo manipulacije na način omejenega provincializma, ki ga označuje samozadovoljno zapiranje vase in socialna demagogija, temelječa na ustvarjanju konflikta med razvitimi in nerazvitimi. (Primer slednjega poročanja nekaterih časopisov iz sosednjih republik ob znani »cestni aferi« lani, katerega namen je bilo kazati Slovenijo kot najrazvitejšo republiko, ki hoče še več.)

Tako imenovana »visoka politika«, ujeta v lastni proizvod, labirint politične kombinatorike, katere značilnost je prelivanje politične moči iz enega centra v drugega, ki se ravna po »pravilih igre«, izvirajočih iz njenega odtujenega načina mišljenja, večje konstituira kriterije, ki jih je mogoče prilagajati trenutni politični potrebi pri odkrivanju preteče nevarnosti tega ali onega nacionalizma ali, po nekat erih zadnjih ocenah, še nevarnejšega unitarizma. Tako se vprašanje po dejanskem pomenu nekega pojavnja, ideje, družbene skupine ali posameznika preformulira v mehanično razbiranje stopnje »heretičnosti«, z nekakšne »rang liste« grehov, ki jo iz svoje eksistenčne potrebe z ustreznimi kriteriji postavlja v grupacije politične moči koncentrirana sfera politike. Politično naivnemu in neposvečenemu človeku se tako v strahu pred grozečo obsodbo (če nisi eno, moraš biti le drugo), ob tako preprosto koncipirani silogistiki nenehno manjša vidno polje in slabši domet njegove komunikacije. Mehaničen groznejši znotraj psevd alternative ali šovinist (pripadnik premaganih desnih sil reakcije) ali unitarist (pripadnik premaganih »levih« sil reakcije) nezmojljivo vodi v en bloc situacijo izoliranosti in s tem paralize in kolik or je slednja večja in učinkovitejša, toliko več prostora ostaja tistemu, ki jo je želel. In na majhnem prostoru imeti več prostora nikoli ni bila nepomembna prednost!

Tako si je mogoče tudi razložiti umestnost slikovite prispodobne iz političnega žargona: »lokalno gašenje požarov«. Vsakdo, ki je kdaj opazoval gasilce v akciji, se bo spomnil, da so najprej usmerili svoje brizgalne po sosednjih stavbah, da bi se požar ne razširil še nanje in se šele nato lotili hiše, ki je gorela. Kot ni še nikoli med lovci nastal pekovski žargon (pa četudi je med lovci kakšen pek), tako tudi metafora o »lokalnem gašenju požarov« ni nastala med ne-politiki, to pa pomeni: da so požari bili, da jih je kdo gasil in da so bli lokalni. Trenutno nas ne zanima nara va teh požarov niti tisti, ki so jih gasili, zanima nas ugotovitev, da so bili LOKALNI, lokalni pa so bili potem, ko so bili LOKALIZIRANI.

In tako dragi prijatelji, smo med Seilo in Karibdo politične naivnosti in politične kombinatorike, šovinizma in unitarizma, »zavezanosti zgodovinskemu imperativu« in »cenenega, neodgovornega psevd avantgardizma«, ponovno na poti med Ciprom in Islandijo. Naša medsebojna oddaljenost je potrjena, tujost prav tako. Samozadovoljnost provincializma triumfira, čeprav si ne more kaj, da ne bi skozi špranje v plotu škilila k sosedu, da bi napasla svojo senzacija željno radovednost.

In kaj moremo storiti mi? Ali je »kritika vsega obstoječega« možna? Ali je potrebna? Ali ni ost kritike, naperjena na kritično ost, predrla lastno drobno? Ali je revolucionarno akcijo mogoče izmeriti s parametrom pragmatične politične prakse? In končno, kakšna generacija smo pravzaprav mi sami?

Pa vendar, prijatelji, če vprašate mene; jaz verujem: VRATA SO ODPRTA. Če nekega dne ne bodo več, bo to edino in samo naša krivda! Ali pa naj morda sprejmemo nasvet Samuela Becketta: »Ne čakaj, da te prisilijo, da se skriješ...«

Pozdravlja Vas
Ljubljana, 27. januarja 1970

Sašo Srot

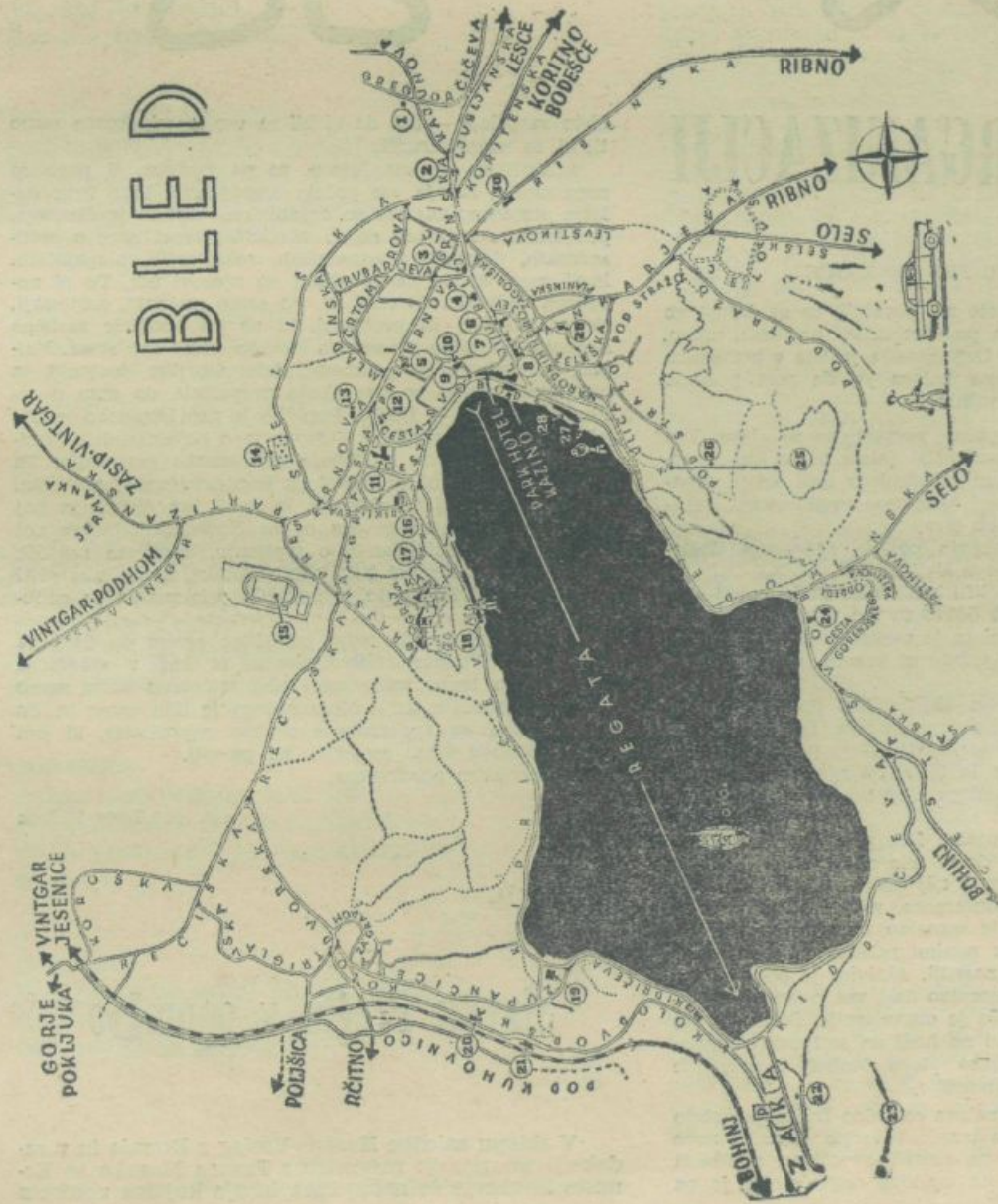

NUŠA PaRK TIVOLI IN SREČO PREDLaGaJO PROGRaMIRaNO SREČaNJE V PaRKU TIVOLI

abintru
OD
tribuna

Ljubljana
31. I. 1970
Številka 5
Letnik XIX

tiskana v
6000 izvodih

ON THE 15TH HIGH
JAN. IN 1970 IN
ALU-LJUBLJANA SELECTION

IN 26 PRINTINGS
IN EXHIBITION

PRODUCTION OF NUSA & NUSA BATHING
AND BLED
SREČO & SREČO AUTUMN
WATER
PACKING

DIVIDE ET IMPERA!

Beograd, njegovo kulturno in politično življenje je za nas Slovence nekakšno jugoslovansko ogledalo. Dogodki v tem Babilonu različnih miselnih in ustvarjalnih tokov sodobne Jugoslavije so tako ali drugače neposredno ali posredno vplivali tudi na naš utrip življenja. Kakor se pač dogaja v večnarodni federativni državi, smo bili z nekaterimi odločitvami nezadovoljni, druge pa smo zopet podprli. Proces kreiranja skupne notranje in zunanje jugoslovanske politike je vse bolj demokratičen in zahteven, hkraten z vse večjo samostojnostjo republik in občin. Tako politično soodločanje zahteva visoko stopnjo zavesti, znanja in odgovornosti, kajti vsak nepremišljen korak lahko pusti težke posledice, ki ogrožajo celovitost in povezanost jugoslovanskega prostora. Ob vse širših procesih ne samo gospodarske integracije je težko reči, da kakšna odločitev znotraj republiških meja ne vpliva na odločanje v celotnem jugoslovanskem prostoru. Samostojnost republik in občin ne pomeni, da lahko odločajo o lastnih zadevah ne glede na druge. Tako ravnanje je hkrati neodgovorno in ne podpira za Jugoslavijo zelo pomembnih integracijskih procesov.

Tak uvod sem napisal zato, da mi ne bi bilo mogoče očitati neumestnega vmešavanja v notranje zadeve bratske republike. Povedal bi rad svoje mnenje

o tem, kaj se je zgodilo s »Studentom« in okoli njega.

Po letu in pol, kar so bile študentske demonstracije v Beogradu in v manjšem obsegu manifestacije v drugih jugoslovanskih mestih, smo si lahko izoblikovali dovolj objektivno podobo o pomenu tega dogodka. Deloma pod vplivom »kritike vsega obstoječega«, katere nosilec na Zahodu je nova levica, in deloma z analizo reforme, so študentske manifestacije pri nas opozorile na vrsto problemov, ki so nastali z gospodarsko reformo in segajo iz gospodarstva na področje družbene nadgradnje. Opozorila je na nevarnost enostranskega gledanja reforme izključno skozi ekonomiko, opozorila je na vlogo znanosti v našem nadaljnjem razvoju in na vlogo študentov kot bodočih intelektualcev, znanstvenikov v našem procesu samoupravljanja. Nismo bili vsi enotni, ali je bil način opozarjanja na te probleme pravilen ali ne. Enotni pa smo bili v tem, da je naša javnost treba opozoriti, da mora tem problemom v prihodnje posvetiti več pozornosti.

Ukrepi in obljube, ki so sledili po dogodkih, pa so, na žalost (vendar ne povsod!) dobili bolj obliko izglajevanja spora kakor pa zavestnega sprejemanja in upoštevanja določenih očitnih dejstev na katera smo študentje opozarjali. Da ne bom enostran-

ski: v poplavi študentskih kritik in deloma učnega osebja na račun delovanja naših organov oblasti je bilo tudi veliko kritiziranja, ki dogodkom ni bilo v prid.

Skozi enoletno obdobje je »Student« gotovo radikalno odpiral probleme in spremljal njihov odmev v jugoslovanski javnosti. V tem obdobju je bil resnično odraz kritičnosti in ustvarjalne moči mlade generacije, ki noče biti le pasivni opazovalec dogodkov. Na žalost pa se je začel krog okoli »Studenta« zoževati. Temu je v zadnjem času pripomoglo tudi neupravičeno etiketiranje s strani nekaterih organizacij ZK, češ da so za »Studentom« poražene sile Informbiroja, Srbskega filozofskega društva, antisemitisti, četniški elementi itd. V taki atmosferi je postal »Student« trn v peti mnogih, ki so oportunistično gledali na reševanje odprtih vprašanj razvoja naše družbe. »Student« sam pa je dobil občutek preganjanega, kar je zožilo krog njegovih sodelavcev in bralcev ter zniževalo nivo kritike nadkritiziranjem. Nič napačnega ne bi bilo, če bi univerzitetni odbor zveze študentov v Beogradu kot izdajatelj »Studenta« lahko po normalni demokratični poti, preko študentske skupščine, zahteval od redakcije »Studenta« pojasnilo o njenem konceptu oziroma odstop redakcije. Sledila bi (po vsej verjetnosti) normalna zamenjava generacij v tem študentskem časopisu. S tem bi se ohranil prvotni nivo kritičnosti in »Studenta« ne bi pretirano napadali zaradi kritiziranja.

Toda univerzitetni komite ZK Srbije v Beogradu se je spustil v neslavno bitko proti redakciji in konceptu »Studenta«, za katero so bojda že navedeni protidržavni elementi. Dobil je bitko, vendar se bojim, da je izbral napačnega nasprotnika. S tem dejanjem je le povečal prepad med študentskim vodstvom in samimi študenti ter pretrgal še tisto šibko vez med študenti naravnoslovnih in tehničnih ved ter družboslovnih in umetnostnih ved. Vsi resnično informbirojevski, antisemitisti, četniški in drugi elementi pa so v tej bitki ostali neprizadeti.

Minilo bo precej časa, preden bomo dobili kjerkoli v Jugoslaviji tak študentski list, kakršen je bil »Student«.

Stane Hočevar

PISMO ORGANIZACIJI

OBCINSKEMU KOMITEJU ZKS JESENICE

Sestanka, na katerega ste me povabili, se na žalost ne morem udeležiti. Pošiljam pa vam nekaj pripomb, upam, da vam bodo »koristile«. Organizacija je bila v preteklem obdobju »neaktivna«. Njena naloga je, da spet postane »aktivna«, ste zapisali v vabilu.

1. Vaše izhodišče je napačno, postavljeno na glavo. Vaš problem je neaktivna organizacija (sicer to ni samo specifično Vaš problem, s tem se ubadajo tudi druge organizacije). Hočete spet imeti »aktivno« organizacijo, organizacijo, ki bo delala, ki bo živa.

2. Ne izhajate iz človekovih potreb, njegovega doživljanja, njegovega vsakdanjega življenja.

Na vsak način hočete biti »aktivni«. Toda zakaj biti aktivni? Mogoče je pa vse dobro in vse lepo funkcionira, so ljudje popolnoma srečni in je vsaka posebna politična dejavnost odveč. O tem v vabilu ni besede. Govori se samo o »aktivnosti«.

3. Cilj kot »aktivnost« je aktivistično pojmovani cilj. Tako si aktivist predstavlja organizacijo. Izvoljen je na položaj in sedaj ga mora opravičiti. Mora prikazati svojo opravičenost. To pa lahko le tako, da njegova organizacija »nekaž dela«, da »miga«. Dejavnost organizacijo opravičuje.

Aktivist postopa sprevrnjeno; išče probleme, da bi bil lahko aktiven — namesto, da bi bila akcija samo pot njihove razrešitve. Ker je zanj cilj »aktivna organizacija«, stalno prireja sestanke, konference, seminarje, diskusije, akcije. Prav trudi se. Zelo je zaposlen. Reformira organizacijo. Poskuša jo oploditi z novimi mladimi močmi. Prav vse poskuša, da bi nekaj naredil. Aktivist je poosebljena aktivnost. S te plati mu moramo dati vse priznanje. Resnično se trudi od srca. Duša je organizacije. Stalno drege v to nevhvaležno članstvo, ki ne hodi na sestanke, zamuja, neredno plačuje članarino, se otepa funkcij in nasploh ne kaže nobene »prave aktivnosti«.

Priznam, da je njegova naloga resnično težka; potrebno je mnogo domiselnosti, da iznajdeš vedno nove in nove »oblike dela«. Poleg tega pa moraš še stalno poslušati kritike in očitke: »Glejte, ta njihova organizacija je pa

čisto zaspala;« — kot da bi bil za vse to odgovoren samo ti, ki se največ trudiš.

4. Aktivista zanima forma, ne pa vsebina. V poročilu nam zapiše, kaj je vse počela organizacija tisto leto: našteje sestanke, kaj vse so organizirali, koliko je članstva, probleme, s katerimi so se ubadali. Govori nam o predsednikih, delovnih predsednikih, sekretarjih, blagajnikih. Pred nami zraste skelet. Člani so njegovi udi. Tu ni nobenega življenja. Človeka ni. So samo sestanki, seminarji, akcije, številke in problemi, ki so jih obdelale različne komisije. Poročilo obravnava človeka samo kot stvar. Najprej ga razkosa na posmehne dele: številke, sestanke in probleme, potem pa nas skuša prepričati, da smo ti sestanki, številke — ljudje. Poročilo je nepristransko in objektivno; je neprizadeto. Govora je o objektivnih zakonitostih, procesih, tu nastopajo ekonomske kategorije. Ta nepristranost in objektivnost pa je nepristranost aktivista. Tu ni važno, kaj on doživlja in misli kot človek in kaj doživljajo drugi, ni govora o medčloveških odnosih kot jih živimo in doživljamo, o trpljenju, sreči in nesreči, čustvih. To je namreč čista subjektivnost, ki ne sme priti v poročilo. Glede na to je poročilo pristransko in neobjektivno.

5. Aktivnost seveda sedaj pričakuje recept za delo, za »aktivnost«. Vendar rešitve nimam že kar v »predalu« (in bi bilo treba neumnemu eksotičnemu svetu samo odpreti gobec... »itd.). Moja naloga je bila samo to, da sem pokazal na sprevrnjeno prakso organizacij, ki jim človek pomeni samo sredstvo, ne pa cilj.

S tovariškimi pozdravi

Tone Pačnik

naslovom »Was sie wirklich sagten« (»Kaj so resnično rekli«). Nastala je z namenom, da bi v poplavi mistifikacij in preinterpretacij izrečenih in zapisanih besed in teorij posameznih marksističnih avtoritet čim izvirneje rekonstruirala njihovo avtentično misel. To priznanje postaja posebno pomembno, če ne gre samo za mitologizirane avtoritete (kot je Marx), pač pa celo politično diskvalificirane (kot sta Trocki ali Mao).

Tako je delo »Was Marx wirklich sagten?«, ki ga je napisal Ernst Fischer. Prikličimo si ime v spomin: Ernst Fischer, nekdanji član CK-ja avstrijske komunistične partije, po krizi na Češkoslovaškem ostro kritizira sovjetsko politiko, ni bil izvoljen v CK in končno so ga odstranili iz partije (kljub ugledni starosti in potrpeljivemu partijskemu stažu). Fischer pa — naj ne razumemo napačno — ni bil odstranjen iz partije le zaradi svoje kritike sovjetsko-varšavskih tovarišev; kritika Fischerja je tudi kritika njegovega — sedaj preveč avtentično razumljenega marksizma. Pa pustimo to.

Slavko Pregl je v svojih zanimivih »Konstruktivnih razgovorih« (Pavliha 28. I. 1970) obravnaval problem problema »Was Marx wirklich sagten?« pod naslovom »Kaj je MARX ampak prav zares rekel«. Conclusion njegove satire (ali humoreske?) je, da se bo Marx vrnil na svet z svojimi deli vred in se pozanimal pri Cankarjevi založbi, (ki bo Fischerja izdala) in verjetno torej tudi pri Fischerju, kaj je on sam — Marx — v resnici rekel. Mislimo, da Pregl le nekoliko pretirava: ne vidimo nevarnosti, da bi se Marx, če se že ob tolikih prilikah ni oglasil, prav zdaj ponovno pojavi na svetu. Gotovo je že čisto mrtev: od vsega hudega.

Ne bi pa bilo odveč, če pošlje Pregl svojo humoresko na naslov živih ljudi. V avstrijskem CK, kjer jih ne zanima preveč »Was Marx wirklich sagten«, ampak vse bolj »Was sie in Moskau heute denken«, bi se verjetno lepo zabavali. V opombo torej, da bi omenjeni poizkus humoreske naletel na odmevnost predvsem — četudi to ni bil njegov namen — pri sovjetsko-varšavsko mislečih tovariših.

Marsikaj za šalo, marsikaj zares. So pa stvari, ki zahtevajo posluš.

Pa brez zamere in prisrčno spravo prosim.

Peter Vodopivec

Slavku Preglu v opombo

V sklopu založbe Europa-Verlag z Dunaja in v redakciji avstrijskih marksistov Franza Mareka in Ernesta Fischerja že nekaj časa izhaja knjižna zbirka z

SOKRAT UMIRA

Literatura je izgovorjanje sveta.
(Roland Barthes)

1
»Godi se mi kot tistemu, ki se bojuje proti sen-
cam, in vsa obramba in pobijanje laži izzvene-
va v prazno, ker ni nikogar, ki bi odgovarjal.«

Potujemo v Beograd Včeraj smo telefonirali na
redkacijo Studenta. Nikogar. Administratorica po-
jasnjuje, da je uredništvo zaklenjeno. Zamenjali so
ključavnico na vratih. V resnici smo nekam nervoz-
ni. Utrujeni ne moremo spati, pa se pogovarjamo na
hodniku in pijemo vinjak iz malih stekleničk. Pridru-
ži se nam dijakinja iz Beograda. Ve za Student. Ve-
liko mesto, pravi, mnogi mladi smo kar izgubljeni.
Pojdite v Atelje 212. Lasje so odlični... V Domu
Omladine bi radi potelefonirali, se orientirali. Sprej-
me nas možak srednjih let, menda sociolog, spra-
šuje nas, kaj nas je prineslo. Zaradi Studenta. Siv
trenutek. Ziv pogled: Manite se vi ovog posla...
Brišite odavdel... Previš je slobode, previše zatvo-
ra... Preveč svobode. Pomeni: preveč hotenja, neza-
dovoljenosti, nezadostnosti, grenkobe, da se revol-
tiraš, ker svet ni odrešljiv? Zdaj smo v risu. Omeje-
ni z vročičnostjo tega mesta. Hočemo v dogajanje
sveta, prikrivamo svojo trenutnost in odtujenost: ne
revolucionarnost. Hočemo v svet, ki je trajen, množič-
čen, zgodovinski: revolucionaren. Moral bom pisati
o Studentu. Pokličemo Ljubiša, bil je urednik.

2
»Sokrat je kriv hudodelstva, ker se meša v tuje
reči, s tem, da radovedno iztiče po podzemeljskih
in nebesnih skrivnostih dalje, da pravno šibkejšo
stvar pretvarja v močnejšo in uči tudi druge, naj ga
posnemajo.«

Ljubiša pride in je živčen. Čudi se, kako smo ne-
poučeni. Ljubljana je daleč, pravimo, ob Tanjugovih
poročilih lahko človek mirneje zajtrkuje ali kaj. Pre-
senetimo ga z novico, da so o Studentu pisali v Spieg-
lu pod naslovom Partei gegen Intellektuelle in da je
bila revija po treh dneh vzeta iz prodaje. Ljubiša
zmajuje z glavo in se smeje. Rekonstruira dogodke
okrog Studenta. Nizki udarci. Politične igre. Če te
obsodijo na primer četništva, je najbrž nekaj na tem
in je dobro, če se zamisliš. Nas pa so obsodili četni-
štva, neokominformstva, dogmatizma, stalinizma, fa-
šizma, unitarizma, neoliberalizma, konservativizma
in opozicionizma hkrati. Ljubiša se razburi. Misli,
da to v resnici ni resno. Ne razume, kaj si, ko te ob-
sodijo vsega na svetu. Ne razume, kako jih lahko
univerzitetni komite beograjske univerze obsodi, ker
»kritizirajo vse obstoječe« Potem govori o nemogo-
čem ekonomskem položaju v Srbiji. Znanstveniki ne
morejo delati, kar bi hoteli, izgubljajo se v malen-
kostnih problemih ki le podaljšujejo odločitev. Pri-
sede njegov znanec, ki je bil urednik Susreta. Ured-
ništvo so izmenjali v maju, on je sedaj vojak. Sme-
je pripoveduje, da so mu v kasarni hoteli prepoveda-
ti branje študentskih časopisov, da na to ni pristal,
da so mu potem rekli, naj jih ne kaže drugim. Ljubi-
ša nas odpelje na univerzitetni odbor. Sneži, ulice so
kakor sivo blato. Ciganček ki bi se mi izgubil med
koleni, si prižiga cigareto

3
»S čim se pa potem ukvarjaš, Sokrat? Kaj je
vzrok, da si prišel na slab glas? Gotovo v tvojem ve-
denju nekaj ni bilo v redu. Da je bila tvoja dejavnost
normalna, da se ni razlikovala od dela in ne-
dela tvoje okolice, bi ne bile mogle nikoli nastati
vse te govornice in čenče. Razloži nam torej, kako
je s to rečjo, da te ne bomo lahkomišelnost sodili!«

Ljubiša telefonira in se domeni za sprejem pri
izvršnem odboru SS, Prebičeviću, ZS Jugoslavije. Pri-
de Alija, bil je glavni urednik. Zelo utrujen je. Hodi
počasi, le malo govori. Neče nas prepričevati. Tu je
tudi njegov kolega iz UK. Pripovedujejo, kako je UK
kršil osnovne samoupravne pravice, ko je hotel za-
menjati redakcijo mimo dveh najvažnejših instanc,
ki jima je list odgovoren, mimo sveta in skupščine
ZS. Alija pove, da ga niso pustili govoriti, da niso
pustili govoriti mnoge druge s filozofske in filološke
fakultete, govorili pa so tisti, ki sploh niso bili pri-
javljeni. Ob glasovanju za ukinitve Studenta so po-
zabili prešteti okoli 80 glasov onih, ki v takih razme-
rah sploh niso hoteli glasovati. Pride Boro, bil je
urednik. Jezen je in misli, da so podobne metode
političnega dela navadna svinjarija. Črnogorec, ga
opravičuje Ljubiša. Potem je že pozno in se odpra-
vimo h Kolarcu, ker smo lačni. Med potjo mi Alija
spet pripoveduje o nestrokovnih, praznovernih poli-
tičnih obsodbah. Da kritika vsega obstoječega ne mo-
re biti obsodba. Pravim mu, da to počnemo vsi in
vsak dan, da to živimo. Alija je pobif. Ve, da je Stu-
dent naredil napako, ko se je oddaljil od ZS. Ve,
da ga je bilo tako mogoče osamiti, da je zgubil
podporo študentov, ki so pred letom dni skan-
dirali »Student ne damo!«, ve, da je bil to
samomor. Čemu, ga vprašam. Odmahne z roko: Ko
so enkrat sklenili likvidirati Student, bi bilo vse za-
stoj. »Nič, kar je ustvarjeno, ne sme biti za nas
tako sveto, da ne bi moglo biti preseženo in da ne
bi odstopilo mesta fistemu kar je naprednejše, svo-
bodnejše, še bolj človeško.« Noči se in postaja pri-
jetnejše. Gledam jih. Zagnane, venomer v akciji. Mi-
slim junij. Mislim, da so tisti ljudje takrat razgla-
si: akcijsko-politični program imenovani »birokrat-
sko demagoško zamegljevanje določenih problemov
naše družbe.« Mislim na to, da je ta program podpi-
sal UK beograjske univerze. Je torej mogoče stati ob
strani? Čakanje, ki pomeni pristajanje na danost, in-

marjan pungartnik popevka

Uporaba v primeru
impotence, inertnosti v komi,
slabe prebave, zaprtja, neemancipiranosti,
eksplozivnega revolucionarizma,
pedagoške izprijenosti,
pese s premalim odstotkom sladkorja,
političnih diskvalifikacij,
cestnih afer,
nerazvitosti,
nacionalizma.

Uporaba družbena (skupinska ali
individualna)

Tistim ljudem v zeleni stolpnici
in rjavem stolpiču
so cenzurirali opoldansko spanje —
utemeljen razlog:
sanje z refrenom; popevka zunaj
festivala slovenskega narodnega okusa.

Zdaj se vse to maščuje:
vsakodnevna erekcija političnih organov.

Zdaj se vse to maščuje:
ostala sva sama
ata in mama,
joj, kaj bo z nama,
joj, kaj bo z nama,
kje je salama (MO-TK)

Zdaj se vse to maščuje:
pogodbe s Francijo na majavih nogah
in družbena posestva v konjunkturi,
rentabiliteta pa je vprašanje,
rentabiliteta pa je vprašanje.

Zdaj se vse to maščuje:
Višja šola za organizacijo dela,
mi smo za menagerstvo,
poslovnost in poslovne sex-parties,
pravim, ljudi rešuje zdrava pamet in delo
in ne samo politična pamet.
Slovenci, dajte dinar na dinar,
vse založite za
STRADO DEL SOLE,
pamet nas zapušča, ker smo tako osamljeni,
slovensko javno mnenje dokazuje pritisk
političnih dogodkov,
višja stopnja pripadljivosti
ljudi državi,

pomislite,
danes smo pripravljene dati
večji odstotek ND za oborožitev,
da ne govorim o Borovo škornjih,
to se ve,

pomislite,
tudi popevka mora biti aktualna
in vse to se danes maščuje.
Kaj vse se danes maščuje.

V BEOGRADU

stitucionaliziranje statičnosti, nas zapeljuje. Zaveza-
nost času je lahko uspavajoča vsakodnevnost. Pre-
bivanje v mrakotnosti sob, zaprtih s polknicami. Bil
je junij, bila je Čehoslovaška, bil je Jan Palach. Bil je
Student. Nikakršne zmage ni. Zmaga je prav tako bo-
leča kot poraz.

4
»Zakaj resnični vzrok njih sovraštva jim gre brž-
kone težko z jezika, da namreč Sokrat razkrinkava
praznoglavce, ki se delajo, da bogve kaj znajo, pa so
nevedneži. No, ti ljudje so častihlepn in energični,
njih število je legijon, njih gorečnost vztrajna in
zgovornost prepričljiva, zato ni čudno, da so vam
kakor nekda tako zdaj napolnili ušesa z lažmi in
natolcevanji.«...

»Čuden svat si, Meletos. Le kam meriš s to trdit-
vijo? Ali hočeš reči, da ne verujem, da sta Sonce in
Luna boštvi, kakor je splošna vera človeštva?«

»Zeus me udari, sodniki, če veruje! Saj pravi, da
je Sonce kamen, Luna pa zemlja.«

Pridejo pesniki, filozofi, pride Ljubišev kolega s
Pozorišne akademije. Ljubiša nas odpelje v Novi te-
ater. Ker nikoli ne pije me imenuje »moj Kranjc«
in pravi, da je edina razlika med nama, da ima on
zavilane brke navzdol, jaz pa navzgor. V teatru gle-
damo Ljubo Tadića v Apologiji. Sprašujem, če je
bil Ljuba tudi z njimi v juniju. On in Žigon, pravi
Ljubiša. Spomnim se Žilnika. Velika avantura, ki
nas vključuje, če se je zavedamo ali ne. Zdaj, z bo-
govi v lovoru, smo odgovorni pred svojim edinim
življenjem. Ko smo nič zase. Ko smo za druge. Ker
se odrešujemo, če pozabimo nase, če ne vidimo svo-
jega obraza v vsaki stvari Sokrat pa mora umreti.
Zdaj zdaj ne bo več čutil svojih stopal. Pogovarja-
mo se v zgodnje jutro

5
»Bore majhen je pridobitek časa, gospodje, v
primerjavi s slovesom, ki ga boste imeli pri sramotli-
cih našega mesta, češ da ste usmrtili Sokratesa, mo-
drega moža: da, modrega me bodo imenovali, če-
prav nisem, vsi tisti, ki vas bodo hoteli grajati in v
nič devati. Da ste malko potrpeži, bi vam bila želja
izpolnjena po naravni poti: saj vidite, da stojim na
kraju življenja in že blizu groba.«

Nov dan je in Stane in Sašo se odpravljata k Pre-
bičeviću. Počutim se nekam votlega, nimam krava-
te, pa se odločim, da bom šel v gledališče na gene-
ralo Omera in Merime. Spomnim se, kako se je
Boro pridušal, da sovraži kravate samo zato, ker jih
nosijo politiki. Še včeraj je bil kmet, danes pa si ba-
hat zaveže kravato... I to največji bezveznik... Po-
litiki? Zdrave sile? Načelnost nas pogublja v začet-
ku je cilj jasen, sigurni vase se vržemo na delo. Ko-
lesje se sproži. Vsak dan se odločamo bolj mehnič-
no. Nazadnje vidimo, da nam je stvar, ki se zanjo
grizemo, deveta skrb. Nato zvedenimo. Menda se me-
gleno spominjamo, da je v Jugoslaviji menda 900.000
ljudi, ki imajo manj kot 60 jurjev na mesec. Ampak
ta kes lahko periodiziramo, potem pa se očistimo ta-
ko, da se na vsakih štirinajst dni zapijemo. Načelnost
nas pogublja in smo nekam onemogli. Ampak tisti,
ki jim za ljudi ne gre, ki resnico preprodajajo kakor
kino karte, tisti so prava moč. So za moč. Olastniki.
Samo to niso ljudje, ki so je junija od neprespano-
sti in utrujenosti onesveščali medtem, ko so razlaga-
li, kaj je za njih demokracija, medtem, ko so vrteli
ciklostile. Taki ljudje ne pustijo, da bi jim policija
razbijala gobce. Predstava je sijajna. Lirično gleda-
lišče. Ljubavi nema... Postoji samo čežnja za ljubav-
lju. Prava ljubav postoji s one strane zvezda...
Ko se vrnem na UO, padem v živahno debato. Dju-
ro Kovačević razlaga, kako se je Student oddaljil od
smernic Zveze študentov, kako so politične metode,
ob ukinitvi časopisa samo voda na mlin onim, ki
so resnična opozicija. Da koristi ni nobene. Da Stu-
dent vsaj leto dni ne bo zmožen objaviti niti enega
resnega, kaj šele znanstvenega članka. Popoldne sva
s Sašom v uredništvu Vidikov. Temna, vlažna sobica
na podstrežju stare hiše v Knez Mihajlovi. Ampak
vzdušje. Vsi delajo, dostrikrat nestrpni, čustveno pri-
zadeti. Ilč bere pesmi. Lani je bil pri Studentu. Gle-
dam mu preko rame, pa se navdušim. Miljenko Zu-
borski. Bi jih lahko objavili v Tribuni? Seveda. In ka-
ko je pri nas? Da je smešno, kako so nas zajebali s
cestami. Sprašujejo, če je res, da bi bila cesta spelja-
na skozi najrevnejše predele Slovenije. sprašujejo
če Kavčiču ni nihče priskočil na pomoč. Navdušen
so nad posvetovanjem o študentskem tisku, ki naj bi
ga organizirali v Ljubljani Ljubiša mi pokaže članek
o Studentu v Večernjih novostih. Gadne laži... Be-
rem: Naporan, ali uspešan politički vikend... BEZ
OPOZICIONOG STUDENTA... Sve su komičnije te-
ze ljudi oko (do)sadašnje redakcije o nelegalnosti od-
luke Skupštine Saveza studenata Beograda. ...Pri-
pomnim, da nikjer v članku nato ni govora o kakš-
nih komičnih težah.

6
»Vi ste izrekli obsodbo v mnenju, da se boste
s tem oprostili kritike o svojem delu in nedelu. To-
da povem vam, da bo uspeh ravno nasproten. Števi-
lo vaših kritikov bo večje, zakaj doslej sem jih jaz
zadrževal, ne da bi vi vedeli. In čim mlajši so, tem
strožji bodo do vas in tem hujšo nejevoljo vam bo-
do povzročali.«

Ljuba Tadić umire u Novom teatru.

Milan Dekleva

Pogled na estetsko demonstracij

Studentovske demonstracije so v svojem razno- likem dogajanju že nakazale nekaj vidikov lastne nadstavbe: moralni vidik, politični vidik in napo- sled ne manj važni estetski vidik. Pri temeljni anali- zi vročih zgodovinskih dogajanj bi bilo neogibno lo- čiti (glede na kinetične lastnosti) parado — obred — miting od konkretnega ekspresionističnega doga- janja demonstracije.

V docela teatrskem pogledu kalijo demonstraci- je koncept družbenega vedenja, njegovo ustaljeno in strogo zaporedje, mizansceno, ki ne predvideva uporabe množice tam, kjer nastopa sama, mimo teksta in preglašji vodeče solistične skupine in glav- ne igravce. Ta nepričakovana diskvalificira načrto- vano, zrežirano miting-povorko, katere obliko vsi dobro poznamo in ki je pri nas najpogostejše v rabi zadnje četrtstoletje. Presenečenje je glede na to po- glavitno zunanje obeležje demonstracijske stvarnosti. Improvizacija je njeno bistveno, pristno oblačilo. Prav zaradi tega je demonstracija šokantna, nedo- stojna in brezobzirna. Ne le zato, ker povzroča mo- ralne in socialne krize, pač pa tudi s tem, ko na ne- navadno plastičen način rekonstruira obstoječe do- gajanje življenja in mu na mah doda številne nepri- čakovane, bogate in ustvarjalne vsebine.

Demonstracije s svojim nenapovedanim vme- šavanjem kalijo ustaljene točkove in na ta način močno okrnjujejo zgodovinske didaskalije, preciz- no toda formalistično predvidene s smelnostjo knji- go družbe: inspicient zaprepačeno gleda, kako na sceno vdirajo osebe in statisti iz neke druge igre, in se mu še sanja ne, kaj naj oni počno sredi toka, či- gar tehniko mora nadzorovati, in kaj vse lahko ti motivi izvedejo. Kako dolga bo njihova točka, v kolikšni meri bojo pokvarili planirani zaplet, in, ali ne bojo, kar je še hujše, odvrnili občinstva v po- vsem nezaželeno smer, vse to so problemi, ki jih in- spicient resnično težko rešuje. Njegova poglavitna skrb je uporaba avtoritete, poziv redarjem, da omo- gočijo nadaljevanje že pričete, recimo, operetne vsebine.

Po vseh teh določilih, s katerimi daje demon- stracija opravljanje družbenemu inspicientu, sodi ta vse- kakor v krog pouličnega gledališča, ljudskih prazno- vanj, ki so zasnovane na premnogih nedostojnostih, v primeri z načrtovanjem, napisanim, klasičnim tek- stom. Drugo pomembno dejstvo leži v zadrževanem in skoraj povsem odstranjenem ritualu in cerkveno- teatrskem v demonstracijski praksi. Do tega pri- demo zelo hitro, če potek studentovskega mitinga primerjamo s obliko konference, z vsekakor najbolj razširjenim ritualom v praksi našega kakor tudi vsa- kega drugega socializma. Medtem ko se konferenca močno oklepa svoje liturgične procedure, formalistič- no zelo čiste linije sporočanja določenega sporočila skupini največkrat pasivnih prejemnikov, katere vr- hunski sinonim predstavlja kongres (s svojo pogo- sto petdelno strukturo kot v igri s petimi dejanji), pa goji studentovski konvent neko vrsto gigantske commedie-dell'arte, katere sami osnovni tokovi in tonusi ne ponujajo kot predtekst slehernemu ne- načrtovanemu soudeležencu te permanentne social- ne govorice.

V kinetičnem pogledu potrjujejo studentovske demonstracije duha sennettizma, nenaravne, brez- obzirne akumulacije dramatičnosti, gibanja in hitro- sti. Od tod simbolični mehanizem njegovega vrtni- ca, ki proizvede iz razvodenelega mleka človeškega razumevanja maslo-sintezo in predstavlja vrteče se kolo, mešavec, mikser.

Prevedel F. Z.

ETAPA SOCIALISTIČNE

Reči, da univerza mora v socialističnem razvoju postajati čedalje bližja neposrednemu procesu proiz- vodnje, pomeni z drugimi besedami trditi, da mora biti neposredni proces proizvodnje čedalje bolj na ravni znanstvenih spoznanj na univerzi. Proces pri- bliževanja mora biti vzajemni.

Proces približevanja se je — morda niti ne pre- več opazno — že začel. Pravzaprav začela se je prva etapa tega procesa: opravljenih je že nekaj začetnih posegov. Številni primeri kažejo, da zlasti razvite go- spodarske veje zmeraj bolj potrebujejo različne re- zultate znanstvenih raziskav. Zato pa univerza potre- buje čedalje več sredstev za znanstveno delo in izo- braževanje sodobnih strokovnjakov. Sredstva pa lah- ko daje samo gospodarstvo, če je ekonomsko zain- teresirano za povečanje naložbe v določene oblike de- javnosti na univerzi. Univerza mora racionalizirati svojo notranjo strukturo zaradi cene znanstveno ra- ziskovalne in pedagoške dejavnosti; zaradi tega bo zmeraj več študentov, cemeno raziskovalno silo, vključevala v določene organizirane oblike znanstve- noraziskovalnega dela. Univerza je zato zainteresira- na za integracijo gospodarstva, ker tako gospodarst- vo bolje finansira in laže sprejme tveganje obsežnih, kdaj tudi temeljnih znanstvenih raziskav.

Vloga do zdaj podrejenih pedagoških kategorij ljudi na univerzi in vloga študentov postaja pomemb-

Sodelovanje profesorjev in študentov se razvije že med pedagoškim delom, ki ga opredeljuje karakter človeških odnosov v družbi in na univerzi. Obstajajo pa še drugi, organizirani — po- litični odnosi med obema skupinama, ki se razkrivajo v javni besedi, v pošteni kritiki, v ustvarjalnem in enakopravnem dialogu. Nepolitičnost se kaže v prikritem nezadovoljstvu, tes- nobi, nedoločenih težnjah — v latentni akciji, ki je prava podlaga za manipulacijo.

Za primer političnega pristopa objavljamo dialog med profesorji in študenti 3. letnika Visoke šole za sociologijo, politologijo in novinarstvo. Tega ne delamo zato, ker ne bi bilo dovolj pripravljenosti in razumevanja za reševanje vprašanja znotraj šole (ravno nasprotno), tem- več preprosto za primer. V zapisniku ni bilo mogoče zajeti vsega povedanega, zato se udele- žencem diskusije opravičujemo.

ZAPISNIK

drugega sestanka III. letnika (v štud. letu 1969/70) SSPN dne 14. januarja 1970 ob 12. uri.

PRISOTNI: devet predavateljev (od štirinaj- stih), enainvajset (od 46 študentov III. letnika ter predstavnik knjižnice na VSSPN)

Dnevni red:

1. Tekoče delo (predvsem problemi testov in li- terature)

2. Vprašanje knjižnice oziroma čitalnice

3. Razno

Sestanek je začel predstojnik III. letnika prof. Niko Toš: Ob prehodu iz drugega v tretji letnik že sedaj ugotavljamo, da je v letniku dovolj kompak- no jedro kakih 50 do 60 odstotkov študentov, med-

Prof. Niko Toš: Testov se je udeležilo nekako 45 do 65 odstotkov študentov III. letnika. Udeleženci testov so v glavnem isti kot udeleženci predavanj in današnjega sestanka. Nedvomno je eden od vzrokov za tako »neudeležbo« slab socialno-ekonomski polo- žaj posameznih študentov. O tem jasnega pregleda žal nimamo. Testni rezultati so tudi pokazali, da do- bršen del študentov ni sproti študiral.

Darka Podmenik: Prevelika obremenjenost s študijskimi obveznostmi se kaže v tem, da imamo pre- davanja dopoldan in popoldan, da imamo veliko predmetov (in s tem seveda testov), kar vsekakor onemogoča poglobljen študij. Tako študiramo v glav- nem le po zapiskih in ozki dodatni literaturi. Mislim, da bi bilo treba organizirati študij po interesih. Brez smisla se je z vso vsmemo učiti vse predmete; le ti- ste, ki študente zanimajo.

Božo Truden: Določiti bi bilo treba neko šte- vilo testov, ki bi bili obvezni.

Darka Podmenik: Na seminarskih vajah naj bi sodelovale le aktivne skupine študentov; tisti, ki se za določen predmet res zanimajo.

Jože Konc: Preseneča me skrb za slabe in ne toliko za dobre študente. Mislim, da smo študentje in profesorji precej razbiti. Mi ne vemo, kaj delajo profesorji in obratno.

Prof. dr. Zdravko Mlinar: Predlog, da bi polagali teste le iz določenih predmetov, je treba priporočiti študijski komisiji. Vendar pa je treba dobro premi- sliti, da ne bi z ostalimi predmeti izgubili skoraj vsa- kršen stik. Poudariti moram, da so govornice ure sko- raj povsem neizkoriščene. Gre za neko neskladje: je premalo stikov med študenti in profesorji, čeprav sicer obstajajo formalne možnosti (govornice ure). Slednje bi lahko dobro izkoristile vsaj tiste skupine študentov, ki se za določeno področje bolj zanimajo.

Darinka Podmenik: Govornice ure bi v določe- nem smislu lahko bile že dodatna obremenitev. V tretjem letniku je še vedno premajhna usmerjenost in prava gomila predmetov. Profesorji bi morali nuj- no izdati osnovne učbenike, ki bi bili glavna študen- tova opora.

Jože Konc: Zdi se mi, da ima znanstveno-ra- ziskovalno delo v okviru naših centrov v veliki me- riri pridobitniški, ne pa pedagoški namen, kar vse- kakor ne more biti za študente dobra spodbuda.

Darka Podmenik: Profesorji so preveč obre- menjeni z znanstveno-raziskovalnim delom.

Prof. Niko Toš: Res je, da smo doslej premalo poudarjali pomen govornicnih ur za intenzivnejše stike med študenti in profesorji. Oboji si moramo pri- zadevati, da bi te stike izboljšali. Pri znanstveno-ra- ziskovalnem delu so študentje res bolj na periferiji. Če bi dosegli pogostejše in stalnejše individualne stike med profesorji in študenti, bi s tem gotovo priteg- nili določen del študentov za znanstveno-raziskoval- no delo. Torej je treba nujno aktivirati sodelovanje med profesorji in študenti.

Prof. dr. Fran Vatovec: Uvajanje delovnih skupin je teoretično dobro, ne pa praktično. Seminarske ure bi bile zelo primerne za vzpostavljanje trdnjih stikov med študenti in profesorji. Pri govornicnih urah je potrebna neka organizacija; pobudo naj dá stu- dent ali profesor.

Božo Truden: Do perifernosti pri znanstveno- raziskovalnem delu prihaja predvsem zaradi strok- ovne nekvalificiranosti in študijske preobreme- njenosti.

Vlasta Bernard: Število testov pri posameznih predmetih bi bilo treba povečati, saj je lahko le več- je število testov izraz kontinuiranega dela in ne ob- časnih kampanjskih priprav. Seminarske ure bi lah- ko izrabili za obravnavanje določenih problemov iz literature, ki jo je treba preštudirati za posamezne teste.

Jože Konc: Seminarske naloge naj bodo del šir- še raziskovalne naloge, da se bo na tak način izkaza- lo, da je študijsko delo koristno.

SKLEPI:

1. Spremeniti in izboljšati je treba urnik, tako da bo ostalo študentom čim več časa za študij. Uresničiti je treba dejanski namen seminarskih ur.
  2. Razčistiti in uresničiti je treba vlogo govornic- nih ur.
  3. Smotnejše in koristnejše je treba urediti si- stem testov.
  4. Čim prej je treba doseči večje sodelovanje študentov v znanstveno-raziskovalnem delu.
  5. Čitalnico je treba takoj na široko odpreti stu- dentom.
- Sestanek se je končal ob 14. uri.

115

tem ko ostali izostajajo od rednega in sprotnega opravljanja študijskih obveznosti. Vzroki za to so različni. Vendar pa preizkusi znanja kažejo, da ima letnik dobre dispozicije za uspešen zaključek. Do ne- katerih pomanjkljivosti prihaja tudi zaradi tega, ker usmeritveni študijski programi potekajo letos šele drugič. Je še precej nerešenih vprašanj, predvsem glede testov in študijske literature. Predvsem si mo- ramo tudi prizadevati, da bodo študijski programi čimbolj uporabni. V zvezi z literaturo bi omenil, da so pedagoško-znanstveni svet in katedre pri pretresa- vanju programov posameznih predmetov zahtevali, da morajo programi vsebovati določeno osnovno in dopolnilno literaturo. V prihodnosti bodo težili k zmanjševanju osnovne literature. Razprava naj po- skuša odpreti vse študijske probleme, da bi peda- goško-znanstvenemu svetu lahko prikazali dejansko situacijo v letniku.

Božo Truden: Osnovni problem je, kako doseči sprotnost študija; na to se veže literatura, sodelova- nje na predavanjih, testi...

Jože Konc: Za sprotni študij nimamo pogojev. Malo je takih, ki bi prišli sem zaradi sprotnega stu- dija. Vzrok je slab socialni položaj. Manjka pa tudi spodbuda, ki bi človeka vznemirjala in pritegovala k stalnemu študiju. Za to mora naša šola vlagati več naporov, če se hoče uveljaviti.

Božo Truden: Važen vzrok slabega in nestalne- ga študija je preobremenjenost študentov.

Jože Konc: Preobremenjenost je stvar študen- tov kakor tudi profesorjev. Sedanji način študija usmerja študenta predvsem v oblikovanje sposobno- sti spomina, ne pa ustvarjalnega dela.

Prof. Niko Toš: Skepsa glede ustvarjalnih sposobnosti naših študentov pri profesorjih ni tako prisotna. V zvezi s tem naša šola ne zaostaja, ampak kvečjemu prednjači. To potrjuje delo naših študen- tov zunaj in znotraj naše ustanove. Problem sode- lovanja med profesorji in študenti bi morali razre- ševati na podlagi obojestranskih obvez.

Božo Truden: Neaktivno sodelovanje je posledica posameznikovega zanimanja. Imamo pa problem, da so na eni strani zelo dobri rezultati testov, na dru- gi strani pa visok odstotek študentov, ki testov niso opravljali. Vzrok za tako stanje je ali v izvenšol- skem delu ali v študijski preobremenjenosti.

PLANI-ANJE KAD-ROV V SLOVENIJI

Objavljamo podatke in izvlečke iz obsežne študije Socialni razvoj Slovenije. Poglavlje Problematika planiranja in razvoja kadrov z višjo in visoko izobrazbo, ki so ga izdelali dr. Stane Možina, Jan Makarovič (psiholog) in dr. Janez Jerovšek, utegne biti za študente še posebej zanimivo. Z našim izborom hočemo naše bralce seznaniti z značajem te študije in s pomembnejšimi podatki. Naša naloga pa ostaja še vedno opredelitev našega pristopa in odnosa do problematike.

Za razvoj vsakega naroda je življenjskega pomena kvaliteta in razpoložljivost izobraževanja predvsem za tiste kadre, ki jih najbolj potrebujemo. Izobraževanje se razvije toliko, kolikor to dopušča izobraževalni sistem. Nepismenost, nekvalificirani delavci, velik osip med šolanjem in drugi pojavi pomanjkljivega izobraževanja rodijo negativne posledice v družbenem in ekonomskem sistemu: nezaposlenost, delikventnost, zapravljanje človeških resursov, izguba produktivnih delovnih moči. Izguba dohodka, ki nastane v enem samem letu zaradi povečane nezaposlenosti, znaša več kot celotni stroški nekajletnega izobraževanja ene starostne populacije tja do visoke šole. Pomanjkljivosti, ki se kažejo v neučinkovitem izobraževanju, se ne odražajo samo v slabi politiki, ampak tudi v slabem gospodarstvu.

Izobrazba	1969	1974 Težnja	1974 Cilj
Višja	11.000	17.000	20.000
Visoka	20.000	26.000	28.000
Skupaj	31.000	43.000	48.000

In če navedemo slušatelje na višjih in visokih šolah (izhodišče je leto 1968/69), je situacija naslednja:

Izobrazba	1968/69	1975	1974 Cilj
Visoka	10.175	12.500	15.000
Višja	7.164	7.500	10.000
Skupaj	17.339	20.000	25.000

V skladu z navedenimi podatki potrebujemo do leta 1974 še okoli 8.000 oseb z visoko in okoli 9.000 oseb z višjo izobrazbo. Povprečno naj bi jih na leto diplomiralo z visoko izobrazbo cca 1.500 in približno ravno toliko, to je cca. 1.500 z višjo izobrazbo. Seve-

NESORAZMERNJA, DEFICIT

Če naredimo pregled razmerja med številom kadrov, ki so diplomirali na višjih in visokih šolah iz družbeno-humanističnih ved, ter številom kadrov, ki so diplomirali iz tehnično prirodoslovnih ved, bi bila situacija naslednja:

Visoke šole	Diplomirani do leta 1969		Slušatelji v letu 1968/69	
	Število	%	Število	%
1. Družb. hum. vede	9.048	41,9	4.651	45,7
2. Tehn. prirod. vede	12.524	58,1	5.524	54,3
Skupaj	21.572	100,0	10.175	100,0

Višje šole	Diplomirani do leta 1969		Slušatelji v letu 1968/69	
	Število	%	Število	%
1. Družb. hum. vede	6.354	58,2	4.654	65,0
2. Tehn. prirod. vede	4.558	41,8	2.510	35,0

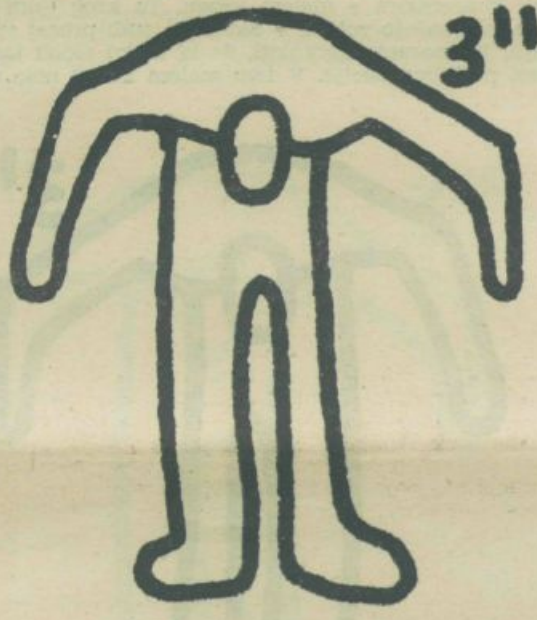
Če primerjamo razmerje med številom diplomiranih v družbeno humanističnih in tehnično prirodoslovnih vedah in razmerje med številom slušateljev v obeh vrstah ved, vidimo, da je tako na visokih kot višjih šolah porast slušateljev v družbeno-humanističnih vedah. Poprej pa smo ugotovili, da nam primanjkuje predvsem kadrov, ki imajo prirodoslovno tehnično znanje. Tudi drugod po svetu se kaže večji premik v korist tehn. prirod. ved.

Zato bi bilo potrebno napraviti ustrezne korekture v predvideni strukturi novih diplomirancev v naslednjem petletnem obdobju. Tako naj bi leta bila:

Struktura novih diplomirancev	Visoka šola		Višja šola	
	Število	%	Število	%
1. Družb. hum. ved	3.240	40,0	4.500	50
2. Tehn. prir. vede	4.860	60,0	4.500	50

POLITIKA ZAPOSLOVANJA

Stopnja rasti zaposlenih z visoko izobrazbo je v tehnološko razvitih družbah znatno višja kot pa stopnja rasti zaposlovanja ostale delovne sile (v ZDA je

Obstajata dve zahtevi glede izobraževanja kadrov: a) dati priložnost vsakemu, da razvije svoje sposobnosti, b) predvsem zadovoljiti potrebe ekonomskega razvoja države. Toda, lahko bi rekli, da ne ustreza. O prvi zahtevi bi rekli, da naš izobraževalni sistem vidi le enotne programe, ne pa učenčeve sposobnosti, v drugi zahtevi pa, da naš izobraževalni sistem hodi korak za ekonomskim razvojem.

STANJE IN POTREBE

V Sloveniji je danes po do sedaj znanih podatkih in ocenah (ki velja do srede leta 1969) med zaposlenimi približno naslednje število kadrov z visoko in višjo izobrazbo:

da bi bil prirastek v prvem letu, to je l. 1969/70, nekoliko manjši, v naslednjih letih pa večji.

STRUKTURA

Kvalifikacijska struktura zaposlenih kadrov. Z ozirom na navedene podatke in do sedaj znane statistične podatke bi bila kvalifikacijska struktura naslednja:

Izobrazba	Slovenija					SPR J
	1961	1967	1970	1974	1967	
Visoka	14.203	16.661	22.790	28.000	157.829	
Višja	7.696	10.152	13.000	20.000	93.305	
Srednja	45.878	54.421	76.240	77.000	433.896	
KV in PK	272.787	287.383	353.380	340.000	1.793.871	
NK del.	132.385	150.291	170.870	150.000	1.050.382	
Skupaj	472.949	498.908	635.280	615.000	3.529.283	

Da bi dosegli navedeno strukturo kadrov, kjer je razen drugega poudarek na izobraževanju oseb z višjo in visoko šolsko izobrazbo, bi moralo potekati šolanje kadrov v skladu s tako imenovano piramido izobraževanja. To je, več jih mora končati osnovno šolo. Realen cilj bi bil: vsaj cca 80 odst. vseh vpisanih v osnovno šolo jih mora dokončati. Več pa jih mora končati tudi srednje šole. S tem bi dobili ne samo več študentov na višjih in visokih šolah, ampak bi bila možna tudi boljše selekcija.

Pri rasti števila vpisanih in diplomiranih na višjih in visokih šolah bi bilo treba dati večji poudarek na dotok kadra s podeželja in tistih, ki so socialno šibkejši, vendar talentirani za študij. S tem v zvezi bi bilo treba zagotoviti zadostna finančna sredstva za štipendije in kredite.

Ustrezno s tem bi bilo potrebno poudariti kvantitativni vidik naraščanja teh kadrov, strukturni vidik, obenem pa tudi kvaliteto kadrov. Danes namreč ugotavljamo, da imamo nekaterih vrst kadrov dovolj, drugi pa nam primanjkujejo. Tako so ugotovitve Zvezne gospodarske zbornice (odbora za strokovno izobraževanje v gospodarstvu) naslednje: »Veliko premalo imamo še strojnih, elektrotehničnih, gradbenih in prometnih inženirjev. Zlasti na razvitejših gospodarskih področjih manjka tudi ekonomistov, diplomiranih pravnikov, matematikov, fizikov in statistikov. Na drugi strani pa ni mogoče zaposliti vse mladine s končano gimnazijo ali srednjo ekonomsko šolo. Dovolj je tudi inženirjev arhitekture, agronomije in gozdarstva kakor tudi ljudi s filozofsko in filološko izobrazbo.« To se pravi — več poudarka bi bilo treba dati kadrom s tehnološko izobrazbenim ozadjem kot pa kadrom iz humanističnih ved, ki se do sedaj številčno večajo.

znašala letna stopnja porasta zaposlenih raziskovalcev v letih 1954 do 1964 7,1 odst., ostale delovne sile pa 1,5 odst.). Omenjeno neadekvatno strukturo razmerja pri nas ne moremo bistveno spremeniti, ker je kapaciteta višjih in visokih šol premajhna in ker vodilni v dokajšnjem številu delovnih organizacij kažejo še vedno odpor do visoko šolanih kadrov, ker se jih bojijo, ker verjetno niso sposobni uporabiti njihovo znanje. Da je omenjeni drugi razlog zelo pomemben, smo videli v stagnaciji zaposlovanja v letih 1956 do 1968, ki ni imela diferencialnega efekta. Ali z drugimi besedami: imeli smo nezaposlene med nekvalificiranimi delavci kot tudi med strokovnjaki z visoko izobrazbo.

Da v nekaterih podjetjih obstaja odpor do strokovnih kadrov, lahko ponazorimo z naslednjim dejstvom: Sedanji deficit kadrov z visoko in višjo izobrazbo, ki je bil izračunan na osnovi dejanske zasedene in predpisane sistematizacije delovnih mest, znaša 18.000. Ali z drugimi besedami: delovne organizacije bi potrebovale že leta 1967 7.061 kadrov z visoko izobrazbo in 10.831 kadrov z višjo izobrazbo, če bi se držale tiste sistematizacije delovnih mest, ki so jo same predpisale v svojih pravilnikih.

Prikazan deficit je sicer lahko v znatni meri umeten in navidezen, lahko pa je resničen. Ne bo ga možno izpolniti zgolj z večjo »produkcijo« kadrov, temveč bo treba pri vodilnih strukturah spremeniti odnos do visoko šolanih kadrov. Vsekakor pa obstaja verjetnost, da bi že danes lahko takoj zaposlili vsaj 2.000 kadrov z visoko in višjo izobrazbo, kolikor bi se ti odpori zmanjšali. Ker pa predvidevamo, da bodo omenjeni odpori v letu 1974 popustili, obstaja verjetnost znatno intenzivnejšega zaposlovanja kadrov z visoko in z višjo izobrazbo. Če pa bodo nastopili nepredvideni zunanji dogodki, ki bi povzročili izredno močna nihajna v proizvodnji, bo potreba po kadrih z visoko in višjo izobrazbo v letu 1974 znatno večja, kot pa jih bomo takrat na osnovi ekstrapolirane ocene »proizvedli«. Danes, tj. v letu 1969, bi naše gospodarstvo z lahkoto zaposlilo vse tiste kadre z visoko izobrazbo, ki v letih 1966, 1967 in 1968 niso mogli najti zaposlitve. Toda teh kadrov v glavnem ni več tukaj. Danes bi številne delovne organizacije že lele zaposliti po deset, dvajset in celo trideset inženirjev, vendar je vse njihovo iskanje in povpraševanje brez pravega odziva, ker kadra enostavno ni. Cikličnost zaposlovanja — ko imamo nekaj časa preveč kadrov z višjo in visoko izobrazbo, potem pa veliko premalo — bo povzročala frustracije pri tistih, ki bodo delo iskali tedaj, ko ga ne bo, in ustvarjalo videz predimenzioniranosti našega šolstva, čeprav nam vsi pokazatelji kažejo, da naše šole ne morejo zadovoljiti lastnih potreb. Priredil: Jože Konec

REFORME UNIVERZE

nejša obenem v delovnem procesu in procesu odločanja. Univerza se demokratizira. Spreminjati se začel značaj pedagoškega dela in se usmerja na raziskovanje.

Povezave med gospodarstvom in univerzo temeljijo pretežno na osnovi ekonomike. Sestavljena je prva verzija modela razširjene reprodukcije, zasnovana na neposrednem proizvajalcu kot nosilcu modela.

Prvi in drugi del nalog prve etape je začel zakon o finansiranju izobraževanja in novi statut univerze. O tretjem delu šele razpravljajo, zato ni znano, kdaj bo izveden. Studentsko gibanje in Zveza študentov Jugoslavije ima možnost, da razpravljanje pospeši.

V drugi etapi bo prejšnja dejavnost nad sodobnostjo že izrazito prevladovala; univerza in neposredna proizvodnja bosta zelo blizu. Znanost bo postala konstitutivna proizvodna sila. Proces del na univerzi bo enoten proces. Delitev del na univerzi bo samo delitev različnih vlog v istem procesu. Vprašanje je, če bo univerza še vedno institucija. Študentov več ne bo. Obstajali bodo samo raziskovalci.

Dag Strpič: iz članka Zveza študentov in koncepcija univerzitetne reforme; študentski list, Zgb.

ZAMUJENE MOŽNOSTI

Čeprav objavljena diskusija dr. Vojana Rusa na seji republiške konference SZDL ni naj-novejša, menimo, da aktualnost problematike (posebej v zadnjem času) ni nič manjša kot pred meseci. Uredništvo

Po zadnjih volitvah z marsičem nikakor ne moremo biti zadovoljni. Ne merim na organizacijo volitev (mnogi organizatorji zaslužijo priznanje za svoje delo) — nezadovoljni smo lahko z marsičim v politični vsebini volitev. V analizi in poročilu predsedstva je namreč dosti objektivnih podatkov in kritičnih ocen več negativnih pojavov, ki zbujaajo pozornost, zato je potrebno na osnovi teh podatkov dosledno ugotoviti njihove posledice in težo.

Osnovno merilo za politično oceno volitev je kaj enostavno in verjetno nesporno: ali so volitve krepile vpliva delovnih ljudi ali pa ozkih in močnih družbenih skupin; ali so volitve krepile samoupravljanja in demokracije ali niso. Volitve so pravo merilo, koliko je demokracija in samoupravljanje razvito izven delovnih organizacij: v občinskih, republiških in zveznih organih.

Nezadovoljstva zaradi volitev niso povzročila kakšne nerealne zahteve. Mislim, da se vsi zaveda-

s prejšnjimi volitvami. V najvplivnejših republiških telesih (to verjetno velja tudi za slovensko zastopstvo v zveznih organih) so zdaleč največji delež dobili tisti, ki že imajo najvplivnejše vodilne položaje, ki torej imajo največjo družbeno moč. V republiškem zboru je 66%, to je dve tretjini, v gospodarskem zboru celo nekaj več — 68% tistih, ki so (po naših statistikah) že v svojih poklicih na vodilnih položajih. Seveda se lahko vsak strinja s tem, da teh ljudi ne moremo popolnoma izločiti iz neposrednega sodelovanja v predstavniških telesih.

Mislim pa, da je obenem vsem jasno, da gre za nekaj bistveno drugega. Namesto da bi se povečal vpliv širokega kroga delovnih ljudi (delavcev, kmetov in inteligence), se pravzaprav vse več politične moči koncentrirava v malem krogu. Ta krog ljudi pa se je, kot kažejo volitve v Sloveniji, tudi precej spremenil; to moramo ugotoviti, da bi lahko videli jasne smeri politične akcije. V tem malem krogu niso več

smernice določenega kongresa in podobno. Programi in smernice so vedno zelo splošne in jih je nujno preveriti tudi med volilci. Glavni namen volilnega stika politikov z volilci pred volitvami je, da vidijo, kaj volilci po štiriletni izkušnji mislijo o programih, ki smo si jih zadali in ali imajo še druge predloge. Nujno je, da bodoči kandidati pokažejo, kaj sami mislijo o operativnem izvajanju programskih načel ter dajo analizo njihove aplikacije na posamezna področja. Zato bo kvalitetnejši volilni boj zelo potreben. Tudi kandidati za najpomembnejše funkcije v družbeno-predstavniških in izvršilnih organih bi morali pred izvolitvijo nastopati pred republiško konferenco s svojimi stališči o bodočih programih in v tem bi se že takrat morala razviti temeljita diskusija. Pravilno je, da določen manjši, formalni in odgovorni krog ljudi najprej dela evidenco bodočih republiških in zveznih kandidatov — to je povsem normalno. Toda diskusija o teh evidentiranih mora biti (zlasti o kandidatih za republiške funkcije bi moralo razpravljati veliko ljudi — najbolj na republiški konferenci SZDL). Potem naj bi priporočila za evidentirane kandidate poslali v druge organizacije, da kakšni kandidati ne bi mogli imeti neupravičene prednosti.

Ljudje s praktično-tehnokratskimi težnjami zahtevajo, da naj vso politično aktivnost v predvolilnih pripravah osredotočimo na tisto, kar ljudi »zuli«. Po njihovem mnenju so to samo občinske takse in podobne stvari. Naša kampanja pa je pokazala nasprotno: kandidate, ki volilcem niso govorili s splošnimi frazami o političnem programu, ampak so temeljito in zanimivo analizirali vrsto naših problemov, so volilci z velikim zanimanjem sprejeli. Sele taka volilna kampanja lahko poveže volilce in vodstva v duhovno in moralno politično enotnost. Naše volitve kažejo tudi veliko pomanjkanje političnega znanja in razmišljanja v precej številnih odgovornih krogih v Sloveniji.

Že dolgo brez koristi razpravljamo o več kandidatih na isti položaj. Ne vem, če smo pri tem dosegli kakšen bistven napredek: v materialih o teh problemih se vidi, da je bilo dosti precejšnjih zavor, seveda ne povsod. Rezultati volitev pa kažejo, da je

mo, da tudi v najidealnejši družbi ne bodo nikoli vsi ljudje enako živo in odgovorno sodelovali v družbenem življenju. Toda nezadovoljstvo in že kar zaskrbljenost izvirata včasih iz tega, ker volitev nismo niti zdaleč tako demokratizirali, kot bi jih lahko.

Mislim, da imamo še vedno dobre pogoje za večjo socialistično demokracijo, kot smo jo uresničili z volitvami. To je tradicija OF (take demokratične organizacije Evropa še ni imela); tudi široki sloji so se precej seznanili z demokracijo v osvobodilnem boju in s samoupravljanjem v delovnih in drugih organizacijah. Dalje: v Sloveniji je stopnja izobrazbe in ekonomskega razvoja dovolj visoka, tako da demagogi kakšnih velikih gospodarskih težav ne morejo izkoriščati. In navsezadnje — ob vseh volitvah se vedno in vsebolj kaže nemoč klasične reakcije. Ta seveda obstaja, vendar je tako nemočna, da nikoli ne more izrazito nastopiti. To so zadnje volitve pokazale še bolj kot prejšnje.

Vse to kaže, da bi pri nas lahko razvili demokracijo in volitve na taki ravni, da bi to bil celi Evropi vzor nove demokracije. Lahko bi razvili demokratične volitve, ki nikakor ne bi bile cirkus ali ozka osebna in skupinska borba za oblast — kot je še v meščanski »demokraciji« — ker smo že od osvobodilnega boja dalje močno povezani z resnično življenjskimi, naprednimi principi. Kdor hoče pri nas uspeti, nikakor ne more mimo tega niti, če bi hotel. Toda v okviru principov bi lahko bilo še veliko več živga, ustvarjalnega delovanja kot danes. In prav to bi lahko bile volitve. Pomenile bi lahko zlasti veliko večjo udeležitev osnovnih delovnih skupin in področij in ustvarjalnosti posameznikov. Mi pa se že leta in leta vrtimo okrog istih slabosti, ki se včasih celo še večajo. Zato mislim, da smo glavne politične slabosti povzročili mi sami, da je še precej močnih starih in novih znakov birokratizma in tehnokratizma, da je nad nami dosti zelo zastarele, konservativne miselnosti in da se velikokrat bojimo, da bo vsako gibanje v okviru socializma povzročilo propad samega socializma. Večkrat ne vidimo, da bo socializem prej propadel, če se ne bo gibal; ker napreduje življenje, morata napredovati tudi socialistična družba in njen politični sistem. Zdi se mi, da je največja slabost volitev, da tudi tisto potencialno pozitivno v naši družbi ni prišlo do ustreznega političnega izraza.

Materiali, ki smo jih dobili, jasno kažejo izredno hitro poslabšanje strukture skupščin v primerjavi

samo nekateri profesionalni politični funkcionarji, ampak (kot kažejo številke z volitev) tudi vse močnejša menažersko tehnokratska elita, pojavi novega birokratizma (v občinah, v nekaterih gospodarskih strukturah) ipd.

Izredno negativen pojav je tudi, da so rezultati volitev v Sloveniji za mladino dosti slabši, kot običajno ugotavljajo v površnem naštevanju slabosti volitev. Po neuradnih podatkih (ki so bili objavljeni v NIN-u, pa doslej še niso bili demantirani) — je v vsej Jugoslaviji delež mladih ljudi med izvoljenimi predstavniki daleč najmanjši prav v Sloveniji. Pri nas imamo samo 0,7% mladih v predstavniških organih. To je skoraj desetkrat manj kot tam, kjer so mladi dobili največ predstavniških mest. Glavni vzrok tega, da se mladi ne morejo v večji meri prebiti na odločujoča mesta, so samo konservativne strukture in nazori. Te strukture gledajo na mlade, kot da bi bili namenjeni samo za lepljenje plakatov in največ za sodelovanje v občinskih skupščinah. Tako mišljenje kaže tudi anketa 60 predstavnikov občin (vendar še ne moremo reči, da tako mislijo »občine«). Ali smo že pozabili, da so velik del političnega in vojaškega vodstva slovenske revolucije v letih 1941—1945 sestavljali zelo mladi ljudje? Ali smo že pozabili na veliko bolj svežo izkušnjo, namreč, da so mladi v študentskem gibanju junija leta 1968 odgovorno opozorili na resna zaostajanja v naši družbi in pokazali, da znajo odgovorno in po socialističnih izhodiščih razsojati ne samo o občinskih, ampak tudi o nacionalnih in splošnih jugoslovanskih vprašanjih? Ali niso pravzaprav mladi dosti prispevali, da so bile v 1968. letu napisane zelo dobre SMERNICE? (Lahko se sicer vprašamo, koliko so bile posebej v sedanjih volitvah uresničene.)

V SMERNICAH smo govorili, da bomo samoupravljanje razvijali do višjih ravni; to pa je bila ena izmed osnovnih zahtev mladih ljudi.

Iz prej navedenih vzrokov se zmeraj oklevamo, ali naj bi z nekaj zelo enostavnimi ukrepi dopustili večjo demokratičnost. Takšni ukrepi so javno vprašanje državljanov že več kot desetletja. Politična vsebina naših volitev je večkrat siromašna prav glede aktivizacije volilcev. Aktivizacija nastane z nastopanjem kandidatov pred volilci in s stikom med kandidati in volilci. Nikakor ne mislim na kakšne buržujske boje med kandidati. Toda niti zdaleč ni dovolj, da se kandidat odloči za volilni program, za

bila abstinenca v glavnem večja tam, kjer je bil samo po eden kandidat. Kandidacijski zbori, volilne konference in podobno, so glasovale o svojih kandidatih na volitvah in po glasovanju na teh forumih so marsikdaj določeni kandidati bili na volilni listi prvi, drugače razvrščeni kot na volitvah. Če bi imeli po več kandidatov za isti položaj, bi verjetno zmagalo več kandidatov, ki na volilnih forumih niso bili prvi. To kaže na velik pomen ne samo več kandida-

Tovarišu Krištofu

kličemo še na mnoga leta!

tov, ampak tudi neposrednih volitev. Vidimo, da je neutemeljeno misliti, da je demokracija tem večja, čim bolj so volitve posredne. Najosnovnejša politična filozofija kaže: koliko manj bodo volilci odločali o kandidatih, toliko manj jih bodo šteli za svoje in bo zato naše politično in celotno nacionalno telo toliko manj integrirano.

Misim, da smo Slovenci v velikem zaostanku zaradi tega, ker imamo precej ugodne objektivne pogoje pri volitvah za zbor delovne skupnosti. Kjer so neposredne volitve najmanj »nevarne«, vedno imajo posredne volitve, čeprav nekatere republike v Jugoslaviji niso upoštevale našega zgleda.

Politične organizacije — socialistična zveza in druge družbeno politične organizacije — morajo, kot kažejo volitve, še dosti popraviti, če hočejo biti revolucionarne. Borijo se lahko zlasti proti novemu in staremu birokratizmu. Zato tudi ni potrebno, da bi naše politične organizacije bile privesek skupščin, ker lahko zelo aktivno in pozitivno vplivajo nanje. Naše politične organizacije se lahko tudi borijo za bistveno izboljšanje političnega in volilnega sistema ter volilne prakse. Predlagam, da ta »popravljanje« čimprej začnemo, tako da bi že čez dve leti imeli nov volilni zakon in hkrati dovolj časa, da bomo lahko izvedli veliko kvalitetnejše volitve.

Pripombe

I.

Težnja študentov je, da se glede zdravstvenega varstva povsem izenačijo z zavarovanci-delavci, da jim priznajo isti statut. Študentska populacija je specifična, saj potrebuje kurativne posege v dokaj manjšem obsegu kot zavarovanci-delavci. Zato pa študentje zaradi značilnosti svojega dela v večji meri potrebujejo preventivno zdravstveno varstvo.

Študent ni priznan za delavca, vendar njegovo delo, to je študij, zahteva pri rednem izpolnjevanju obveznosti posebno intenzivnost dela, izreden psihični napor. To pa je možno le pri popolni zdravstveni in socialni varnosti študenta.

Študent nima osebnih dohodkov, vzdržujejo ga starši ali prejema družbeno materialno pomoč. Iz teh razlogov študent ne more prispevati k stroškom zdravstvenega varstva kot delavci in drugi, ki imajo stalni vir dohodkov. Takšen prispevek bi ga odvrčal od zdravstvenih storitev.

II.

Po republiškem zakonu o zdravstvenem varstvu študentov (Ur. l. SRS, št. 8/69) imajo redni študenti visokih šol v Sloveniji pravico do zdravstvenega varstva v enakem obsegu kot družinski člani zavarovanih oseb v delavskem zavarovanju. Pravico do zdravstvenega varstva imajo tudi družinski člani rednega študenta.

Zdravstveno varstvo po omenjenem zakonu zagotavlja Sklad za zdravstveno varstvo študentov, ki dobiva pretežni del sredstev iz Sklada republiške izobraževalne skupnosti.

Študenti prispevajo manjši del sredstev v sklad, poleg tega plačujejo k stroškom za zdravila in neobvezna cepjenja enak prispevek kot delavci, k stroškom za druge oblike zdravstvenega varstva pa prispevke po pogojih in zneskih, ki jih določi Sklad zdravstvenega varstva.

Temeljni zakon o zdravstvenem varstvu je v 31. členu določil osem oblik zdravstvenega varstva, ki so zagotovljena tudi študentom. Poleg tega pa imajo študenti še razne ugodnosti glede preventivnega zdravstvenega varstva in pri prispevanju k stroškom za oblike zdravstvenega varstva.

III.

Po splošnem zakonu o zdravstvenem zavarovanju iz obveznih oblik zdravstvenega varstva prebivalcev študentje ne spadajo med zavarovane osebe. Študentje so omenjeni le v 14. členu splošnega zakona, ki govori o obveznih oblikah zdravstvenega varstva in študentom do določene starosti (po točki e) zagotavlja naslednje minimalno zdravstveno varstvo: sistematični pregledi, varstvo in zdravljenje zob, preprečevanje, zatiranje in zdravljenje revmatične rizičnosti, protetični in rehabilitacijski ukrepi pri okvari in anomalijah vida in sluha ter pri ortopedskih anomalijah in deformacijah.

Obseg pravic in natančnejšega merila za izvajanje posameznih oblik zdravstvenega varstva bo določil zakon.

To pomeni, da je splošni zakon izključil študente iz kroga zavarovanih oseb, hkrati jim zagotavlja nekaj skromnih oblik obveznega zdravstvenega varstva. Splošni zakon zelo široko določa krog zavarovanih oseb in šteje za delavce ne samo osebe v delovnem razmerju, ampak tudi osebe na prostovoljni praksi, razmerju, ampak tudi osebe na prostovoljni praksi, vajence in učence šol za kvalificirane delavce. Tako je povsem nerazumljivo, da so študenti izpadli iz kroga zavarovanih oseb v tem zakonu. Prav tako ni mogoče reči, da študenti uživajo nacionalno zdravstveno varstvo, ker po splošnem zakonu uživajo le nekaj oblik obveznega zdravstvenega varstva. Glede na to, da opravlja študent družbeno koristno delo, bi moral imeti v zdrav. zav. položaj direktnega

zavarovanca. To vprašanje je treba nujno rešiti s spremembo splošnega zakona.

IV.

Delovni osnutek republiškega zakona o zdravstvenem zavarovanju (26. čl.) docela na svojevrsten način razdeli zavarovane osebe na zavarovance, na družinske člane zavarovancev-delavcev in na druge osebe, ki jim je zagotovljeno zdravstveno varstvo. Med druge osebe so vključeni tudi redni študenti visokošolskih zavodov, če niso kako drugače zavarovani, dokler imajo status rednega študenta ne glede na starost. Pravice do zdravstvenega varstva po tem določilu imajo tudi redni študenti, ki so drugače zavarovani, pa jim to zavarovanje ne zagotavlja zdravstvenega varstva v obsegu iz tega člena.

Iz že navedenega člena delovnega osnutka zakona je razvidno, da ta predpis vključuje med zavarovane osebe tudi druge osebe, ki jim je zagotovljeno zdravstveno varstvo mimo splošnega zakona, čeprav ta zakon točno določa, koga je mogoče zavarovati. Po tem določilu so študenti med osebami, ki živijo predvsem od raznih socialnih pomoči, podpor, priznavalnin in otrok ter učencev, ki sicer niso zavarovanci, znašli pa so se v specifičnih okoliščinah.

Na ta način je status študenta v krogu zavarovancev izredno zabrisan in daleč od tega, kar so študenti želeli in kar so jim bili obljubili pristojni forumi. Če že splošni zakon ne ureja statusa študenta kot zavarovanca (uporabnika), bi bilo to treba nujno popraviti v republiški zakonodaji.

V.

Po 26. členu del. osnutka ZZZ je študentom zagotovljeno zdravstveno varstvo v obsegu, ki je določen z zakonom oziroma splošnim aktom skupnosti za zavarovance-delavce.

Zdravstveno varstvo v enakem obsegu kot za redne študente je zagotovljeno tudi njihovim družinam.

Po delovnem osnutku republiškega zakona o zdravstvenem varstvu (30. in 35. člen) imajo redni študenti do 26. leta starosti pravico do naslednjih oblik obveznega zdravstvenega varstva:

— preprečevanje, zatiranje in zdravljenje revmatične mrzlice ter vse preglede in preiskave v zvezi s tem;

— odkrivanje in medicinsko rehabilitacijo okvar vida, sluha, ortopedskih anomalij oziroma deformacij ter medicinsko indiciranje in ortopedske pripomočke;

— dva sistematična zdravniška pregleda med študijem, fluorografske preglede na dve leti, sistematične zobozdravstvene preglede na dve leti in zdravljenje vseh obolenj.

Med obvezno obliko zdravstvenega varstva študentov sodi tudi najmanj enkratni letni pregled higienskega režima v šoli, internatih, mlečnih kuhinjah, študentskih domovih in menzah itd.

Ta določila so glede starosti študentov v nasprotju z republiškim zakonom o zdravstvenem zavarovanju.

Poleg tega je omeniti, da starost 26 let ne more biti omejitev za zdravstveno varstvo študentov, ker republiški zakon o visokem šolstvu natančno določa status rednega študenta, na katerega so vezane tudi vse pravice in dolžnosti iz tega statusa. Nadalje menimo, da ni umestno tako podrobno naštevati vseh oblik zdravstvenega zavarovanja na področju preventive, ker se z razvojem medicinske znanosti preventivni ukrepi stalno spreminjajo in izpopolnjujejo. Iz tega sledi, da bi bilo primernejše, da je ta zakon bolj splošna določba, ki bi študentom zagotovila pravico do vseh medicinsko indiciranih zdravstvenih storitev tako na področju preventive in kurative kot obveznih oblik zdravstvenega varstva ter na področju rehabilitacije.

VI.

Obvezne oblike zdravstvenega varstva določa še 36. člen delovnega osnutka republiškega zakona o zdravstvenem zavarovanju, in sicer v 1. odstavku tisto, ki jih bo določil ustrezní člen zakona o zdravstvenem varstvu, v 2. odstavku pa:

— zdravstvena nega zdravnika splošne prakse, včevši preglede na domu;

— zdravstvena nega zdravnika-specialista, ki se daje v bolnicah bodisi bolnikom bodisi eksternim pacientom, kakor tudi zdravstvena nega zdravnika specialista izven same bolnice;

— osnovni farmacevtski proizvodi na recept zdravnika ali druge strokovne osebe;

— bolniška oskrba, če je potrebna.

Obvezne oblike zdravstvenega varstva so določene v 3. poglavju osnutka zakona o zdravstvu, in sicer v členih od 30. do 37. Za študente pa sta pomembna člena 30. in 35. Glede na prvi odstavek 37. člena osnutka zakona o zdravstvenem zavarovanju menimo (ker so študenti izenačeni z zavarovanci-delavci in jim določila osnutka zakona o zdravstvu dajejo še druge obvezne oblike zdravstvenega varstva), da gredo vse dajatve, ki jih določa zakon o zdravstvenem varstvu pod obveznimi oblikami zdravstvenega varstva, v breme skupnosti zdravstvenega zavarovanja.

Na ta način bodo študenti oproščeni vseh prispevkov v zvezi z zdravljenjem vseh obolenj. Prav tako bi morali biti študenti oproščeni vseh prispevkov pri preventivnem zdravstvenem varstvu, ki jih medicinsko indiciramo.

Vseh oblik zdravstvenega varstva, ki so določene v delovnih osnutkih republiških zakonov, pa je še vedno manj, kot jih določa temeljni zakon o zdravstvenem zavarovanju. Druge oblike zdravstvenega varstva študentov bi naj bile določene v statutih in drugih samoupravnih aktih skupnosti zdravstvenega zavarovanja enako kot za zavarovance-delavce. Menimo, da študenti ne bi smeli imeti samo toliko pravic kot zavarovanci-delavci, pri katerih je poudarek na kurativnem zdravstvenem varstvu, medtem ko je pri študentih glede na specifičnost te populacije dan dokaj večji poudarek na preventivi. Pri tem ne smemo pozabljati, da študent potrebuje posebne pravice zaradi značaja svojega dela. Prav s tega vidika pa je pomembno, da je pri obveznih oblikah zdravstvenega varstva prožnejše določilo v členu 35 delovnega osnutka zakona o varstvu, kajti republiška skupnost izobraževanja bo prispevala kot sofinancer le sredstva za tiste oblike zdravstvenega varstva, ki bodo določene z zakonom in statutom skupnosti za zavarovance-delavce, ne pa tudi za tiste, ki bi jih skupnost zdravstvenega zavarovanja posebej določila za študente.

VII.

V drugem odstavku 63. člena republiški zakon o zdravstvenem zavarovanju določa, da za zdravstveno varstvo rednih študentov plačuje študent del pri-

spevka v višini, ki jo določi upravni odbor sklada za zdravstveno varstvo študentov, del prispevka pa republiška izobraževalna skupnost.

Predlagamo, da naj bi še nadalje obstajal sklad za zdravstveno varstvo študentov s svojim samoupravnim organom, upravnim odborom, ki se je doslej edini zavzeto ukvarjal z vprašanji zdravstvenega varstva študentov.

Ta predlog pa je še posebno umesten, ker bi bili na ta način zajeti vsi študenti visokošolskih zavodov Slovenije in bi se tako lahko kot doslej vodila enotna specifična politika, skrb in spremljanje zdravstvenega varstva študentov. Sklad bi tudi ugotavljal medicinsko indicirano preventivo.

Le s tem bi bil zagotovljen enak status zdravstvenega varstva vseh študentov na območju Slovenije.

Ob prenehanju obstoja sklada za zdravstveno varstvo študentov ne bi bilo mogoče dobiti take politike, skrbi in spremljanja zdravstvenega varstva študentov, skratka — študenti kot populacija bi se na tem nadvse važnem področju izgubili. To pa pomeni določene odgovornosti proti študentski populaciji kot bodoči populaciji strokovnjakov in v zvezi s tem tudi težko popravljive posledice.

Sodimo, da bi bilo treba v zakonu še posebej omeniti obstoj sklada, njegovo funkcijo in vsebino.

Izvršni odbor Skupnosti študentov organizira posredovanje ponudb in prošenj za štipendije ter posojila.

Zato zbira prošnje za štipendije in posojila in zahtevke po povišanju štipendij in posojil.

Oboje pošljite na Izvršni odbor SS LVZ, Trg revolucije 1, Ljubljana do 15. 2. 1970.

Prošnje za posojila sestojijo iz:

frekvencijskega potrdila, potrdila o premoženjskem stanju, prošnje (obrazec na voljo na Univerzi), potrdilo o izpitih oz. srednješolsko spričevalo.

POP -

miljenko žuborski miljenko žuborski miljenko žuborski miljenko žuborski

Pesmi, katerih izbor vam predstavljamo, bodo kmalu izšle v zbirki KNJIGA ZALBE, edicija VIDICI Beograd. Kako si mi, Miljenko? Kako ste, prijatelji? Lepo vas pozdravlja Milan.

ADVOKATSKA PESMA

Zidovi zidovi
ali gde su vrata
zovite mi molim vas
brzo advokata

PITANJE

Pitao bih nešto
ali me sramota
ima li na ovoj
planeti života

REZERVNA PESMA

Mesec mi otac
a zemlja mati
kako sam umro
vrag će ga znati

VRLO SMO SE VOLELI

Vrlo smo se voleli
u debelom hladu
ja ljubavi naklonjen
ona sklonu padu

PESMA NASUDJENE SESTRE

Pobožna sam dosta
u manastir neću
zašto bih se mlada
udala za sveću

TEKLE TELOM TEČNOSTI

Tekle telom tečnosti
pravo prema večnosti
neka teku doveka
tečnost čini čoveka

Da kažem dugo se spremam
volim vas volim — srednje
ja zadnjih namera nemam
moje su namere — prednje

Ove noći neću
dirati u zvezde
da ne grešim dušu
i ostale žlezde

Eh kada bi
malo više slavni
poštovali
princip strme ravni

DEVOJACKA PESMA

Srce neće
puta hoće
umreću od
nejasnoće

Na sastanak
stigle kosti
jao ženska
netačnosti

Talenat sam
pozajmio Vragu
mesto pesme
popunjavam dračju

KORIDA

O le!
vole!

Zemlju je kopao
dok nije propao

PANOVA SVIRALA

Posviraj Pane
sebi pa meni
pa onda frulu
u srce zadeni

Pričuća poema je prispela v redakciju 12. decembra
lani. Žalostna vest o pesnikovi tragični smrti je prišla
oseminšideset ur pozneje.

V. B.se je rodil 19. novembra 1948 nekje na poti
Ljubljano in Zagrebom. To pa je taista relacija, kot je
nesrečnik na nji dobri dve desetletji kasneje tragično
preminil. I motociklom je zdrknil v jarek in tam obležal
mrtev.

Štejeo si za globoko dolžnost pesnikovemu spomi-
nu v časopredstaviti ga zdaj na tem mestu. Naj govori
pesem zapesnika!

So si dnevi. Smrt je nad nami.

Urednik

vuk boris

OZDRAVLJENJE

Andrej Zalaznik je bil na tleh svoje so-
be in se praskal po vrhu. In kaj bo vsa ta
svinjarija na svetu ...

Snel je zanko v vrin vrtil razcefrani
konec vrvi po rokah. Nad mu je zdrsel po
desko v podu in opazil na so tla čudno raz-
drapano. To ga je užalo. Zopet je pogledal
vrvi, namrdnil se je in zadelal v kot. »Sra-
nje,« je rekel, »dovolj je te metafizike.«

Torej je odšel k Heli. Helena se je širo-
ko nasmehnila, bila je zamači halji in sku-
hala je kavo.

»Poslušaj,« je rekel Andrej, »nekaj straš-
nega se mi je sanjal. Zorabil sem nekega
dečka.«

»Ne.«
»Ali se je upiral?«
»Mad, mislim, da deset let.«
»Kolikoj je bil star?«

»To ni nič hudega, rekla Helena, »hu-
je bi bilo, če bi bil starih deset let in če
bi se upiral.«

»Prisrčna hvala,« je rekel Andrej, »zelo si
mi pomagala. Danes se spet obesil. Ne,
ne, ničesar mi ni treba, ne bom več počel
tega.«

»Dobro ... Hm, in se je bilo s tisto žen-
sko?«
Andrej se je nasnil in se široko pre-
tegnil v naslanjaču.

Ah, olajšanje!

»Tista ženska je babela, kar je vseka-
kor velik greh. Maček mi, to je bila. Do-
bil sem jo na oglas, saj bi bila nekakšna
šala. Razvila se je zama korespondenca in
ona se je zaljubila v me pisal sem ji z ve-
liko naslado. Seveda, nosta.«

Ko sem jo videl, bil neprijetno pre-
senečen. Vendar se mi bilo, da je le vredna
greha, sklenil sem pač. Torej sem lagal
in tako je šlo že na zvečer skupaj k vragu.
Odpeljal sem jo v vilo. To je bila čud-
na zabava, vzdusje je tako drugačno ...
Bila je nedolžna, jaz pa in skoraj impo-
tenten. Ona se je mušimisljilo, da me ne
privlači ... V soboto pila popolnoma pi-
jana, od dveh konjalk nisem imel od
nje in moral sem jo piti, ker se ji ni lju-
bilo hoditi.

Same neprijetnostne da se je šla
moralne dileme. Rekla da rajne ne bi, da
je to greh in kaj če spodi. Mene je vr-
glo. Stal sem tam v smeh in kričal baba
zmešana, kaj pa te je, kaj pa naj sicer
počnem s tabo, in da kiser pri tej prič,
če ne, naj gre k vragu. Ampak v trebuh
je nisem brcnil.«

»Ljudje so svinje,« rekla Helena.
»Da, da, tudi mojančina je rekla, da
je Marko svinja in primela.«
»Andrej,« je rekla, »ljubim te.«
Presenečenje.

»Ljubiti — ubiti. Popoldan se vrnem. Zbo-
gom.«

Popoldne se ni vrnil.
»Marko, plačaj mi pivo.« On ne plača, že-
na mu ne da nič denarja.

»Torej plačam jaz tebi.«
V kotu je stal tridesetleten starec, vodene
oči je obračal v strop in tiho deklamiral.

»O, bolečina. Kako težko je spati v tej no-
či. Bilo je v čolnu mnogo nas: eni z vesli, dru-
gi jadra napejali, a jaz — sem pel jim. Be-
rite Gradnika!« Dvignil je desnico z iztegnje-
nim kazalcem.

»Pijmo fantje,« je rekel Andrej. In Marku:
»Ljubim Sonjo.«

Starec je postal živahen. »Ljubezen. Oooo.
Sta kaj videla Matjaža?«

»Ne seri,« je rekel Andrej. »Pijmo!«
Pili so.

Andrej se je opotekal proti domu. »In
kam gre vse skupaj,« je razmišljal. »Uhaja mi,
uhaja. Sranje.«

Pri spomeniku se je ustavil. »In vedno ima
to žensko na vratu ...«

Neverjetno spretno je zlezel Možu na gla-
vo. Stal je na Moževi glavi in se nevarno ma-
jal. »To vse skupaj ni nič vredno ...« Odpel si
je hlače in začel urinirati. Brizgalo je.

»Pridi dol,« so vpili policaji.
»Nočem,« je rekel Andrej.
»Zakaj?«
»Zato.«

»Hitro pridi dol, drugače pridem jaz gor,«
je rekel policaj.

»Dobro,« je rekel Andrej, »še žal ti bo.«
Hitro je splezal raz Moža in skočil s pod-
stavka pred policaja.

»Kaj bi rad?«
»Tvojo osebnost.«
Andrej ga je bliskovito udaril v čeljust:
»Na, ti svinja!«

Policaji so bili lepi in močni fantje, dva
največja sta prišla Andreja vsak z ene strani
in ga odnesla v furgon, čeprav je na vso moč
otepal z nogami. Potem je furgon odpeljal in
ljudje so bili zadovoljni. Rekli so, da so poli-
caji dobro opravili svoj posel.

V zaporu sta Andreja prevzela dva stro-
kovnjaka. Bila pa sta že precej utrujena, kaj-
ti Andrej nikakor ni bil edini primerek tega
večera. Torej sta ga mrcvarila samo kakih de-
set minut, potem pa sta ga odnesla v samico
in ga vrgla na deske. Zjutraj ga je zeblo,
tolkel je po vratih in zahteval večerje. Niso
mu je dali. Pel je Internacionalo. Vstanite v
suzenstvo zakleti.

Ob petih so ga odpustili. Zunaj je bila me-
gla. Zeblo ga je, vse ga je bolelo in imel je
mačka. Tiho je klet po cesti. Nenadoma se je
ustavil, razširil je roke in dvignil glavo. »Ljud-
je! Kaj vendar počnete,« je zavpil. »Entropija
narašča!«

»Ta je pa še od večeraj,« sta si dejala sme-
tarja in oba sta se zasmejala.

EVKE TRIBUNE 5

milan jesih

NA LIVADI

na livadi
tički mladi
čivkajo

Stare srake
stare srake
pa v oblake
gledajo

Jaz pa
svoji muzi
sem pri bluzi
gumb odpel

zđaj pa lubi bog —
kaj nej mel še bi?

Oh še oh še
oh še je neki ostal!

Zobe so populil
glavo so mu odbil
roke mu potrgal
zdeje pa lubi bog —
a je še kej ostal?

Oh še oh še
oh še je neki ostal

SREČANJE DRUG NA SPROTI DRUGEMU BREZ DOTIKA Z DREVESOM NA SREDI

SREČANJE DRUG NA SPROTI DRUGEMU Z DOTIKOM DLANI Z DREVESOM NA SREDI

Čez mojo muzo
čež koruzo
lahen vetrič
je zavel

VESELA FANTOVSKA PESEM

Na kol so ga prbil
so tiča mu odvil
so nohte mu pobral
zdeje pa lubi bog —
kaj je še ostal?

Oh še oh še
oh še je neki ostal!
Čreva so mu vzel
kožo so mu snel
spustil so mu kri

oh še oh še
oh še je neki ostal

Nikar ne pozabit
da pobič ma še rit
nikar ne pozabit
da pobič ma še rit

ZALOSTNA POPEVKA

Mirne so mirne so vode večera
vendar ta mir sru je tuj
Srce je srce je polno nemira
ah srce ljubeče nikar ne žaluj

Tvoj ljubi tvoj ljubi pride nocoj
ni te oh ni te pozabil
ni te pozabil le nič se ne boj
nocoj te bo k sebi povabil

Eh reči reči
rečito jato
sidjite malo
kod tate u blato

žena s paralelnim nogama
žena s vertikalnim očima
žena s dijagonalnim rukama
žena s horizontalnim noćima

Ljubav mi je tugovanju vična
pocepaću dokumenta lična

OGLAS

Iznajmljujem muzo
s pomoćnim osobljem
pitati na šifru:
PROŠETAJ SE GROBLJEM

SUZA

Zagonetka
ili ptica
u kavezu
trepavica

Svima vama
dobri moji
ljudska glava
lepo stoji

KOCKARI

Dva vrana gavrana
u crnom moheru
oderaše mrtve
na pokeru

SVINJSKA PESMA

U kupeu zadnje klase
na svet dodje jedno prase
pa oseti ljubav svinjsku
svinjsku ali materinsku

SALJIVA PESMA

Od šale sam se rodio
od šale počeo da mislim
na šalu sam sve prevodio
na šalu su me našli da visim

Bližine obeh pojmov v naslovu ne opravičuje nič drugega razen pogoste izkušnje — za nas tiste, ki jo ima satira s pravosodjem. Aktualizirati hočemo samo nekaj osnovnih razmerij v primerih, ko si stojita nasproti satira kot literarno delo in pravosodje kot čuvár zakonitosti v imenu »objektivnega« sveta. Prispevek se mora odreči temeljitosti, prav tako pa se odreka pravdi med načeli literarnega ustvarjanja in pa načeli veljavne morale, kajti to bi bila pravda med dvojico, katere vsak člen je »od drugega sveta« in katere vsakdo govori drugemu tuj jezik, smešen in manj vreden.

Ko tukaj govorimo o satiri, iz tega pojma izločamo vse, kar se navadno trpa vanj. Dnevno aktualni člankarski sestavki, pisani s sredstvi satire, z aktivističnimi, kratkoročnimi smotri, vse to ni satira. Satira je tekst, pisan kot literatura in zato, da bi bil literatura. S tem pa se je ta tekst že vnaprej odrekel izven literaturnim smotrom, aktivizmu in vsakršni vlogi. »Stvarnost«, ki jo ti teksti na določen način zajemajo, jim pomeni gradivo samo v plasti splošnejšega; satiro zanimajo tiste lastnosti in momenti v »stvarnosti«, katerih bližina utegne delovati v sosedstvu z drugimi lastnostmi disonantno, neustrezno, abotno. Vendar satirika tu disonantnost in neustreznost ne zanimata na isti način kot člankarja — da bi ju objavil ter s tem »prispeval k čim hitrejšemu reševanju obstoječih problemov« — temveč ga zanimajo v toliko, kolikor sta sami na sebi ideja disonantnosti in neustreznosti — v kolikor sta disonantnost in neustreznost znamenje in delujeta kot estetski element. Napraviti svinjarijo, da bi bila svinjarija zaradi ideje same, je lahko estetski motiv. Res je sicer, da satira nastaja iz moralnega ogorčenja, toda to ogorčenje je avtorju privatna vzpodbuda. V svojem postopku pisanja satiričnega teksta satirik ne piše »moralno ogorčenje«, zlasti pa ni moralno ogorčenje satira sama, četudi najbrž zunaj moralnega sveta ne bi mogla nastati. Struktura satire se v nemiru disonantnih zvez obrača nazaj vase in se v sebi umirja. Zato satira ni mobilizacija. Satirik tudi ničesar ne trdi, ničesar ne ugotavlja. »Stvarne ugotovitve« so v njegovem tekstu predeleane v znamenja in so organizirane v višjo pomensko, estetsko strukturo. Značilno je, da pisci časopisnih izdelkov, četudi so večkrat kritični, malokdaj padejo pod udar paragrafa, medtem ko dober satirični tekst zaide vsaj med akte preiskovalnega sodnika. Zakaj tako, je razumljivo: Kar napišem kot časnikar, pišem v obliki trditve, ugotovitve, mneni. To so oblike spo-

SATIRA IN PRAVOSODJE

dročje sveta »polizmišljotine«. Trditve, ugotovitve in mnenja je mogoče vsak hip primerjati z dejstvom, katerega »subjektivni odraz« so.

Pojavi pa se prokleta satira. To je pravi monstrum za uredniško prakso. Vse v satiri je nečemu »podobno«, vse na nekaj »spominja«. Nanaša se na »objektivno«, pa je vendarle docela »subjektivno«. »Previden« urednik avtorju svetuje, naj zadevo bolj konkretizira (!), če je že tako pomembna, da mora avtor osebno stati za njo, sicer pa naj raje napiše »resen prispevek«. S stališča dualističnega gledanja je satira torej »subjektivna deformacija« stvarnosti. »Res« je v toliko, v kolikor zajema iz »stvarnosti«, »neres« pa v toliko, v kolikor je določene lastnosti in načine prignala do takšne maksimalne stopnje izraženosti, da delujejo absurdno nesmiselno in smešno.

Tukaj nas zanima tisti tip satire, ki karikira institucije. Za ta tip je usodna pred obličjem pravosodja prav tista plast satire, po kateri šele je satira literarni tekst, to je plast karikaturnega. Lastnosti institucij, njihove metode, prignane v satiri v karikaturo, izročajo satiro moči politike oziroma pravosodja.

Domena pravosodja je področje »objektivnega« faktov, razsojanje o dejanskem, stvarnem, pravič-

manj kot to, da pravosodje pomoli njenemu avtorju obtožnico, temelječo na členu v Kazenskem zakoniku, ustanovi zakonitosti. V obtožnici se satiriku razkrije, da je z objavo to in to, tega in tega dne, »širil lažne trditve, s tem, ko ugotavlja, da (tu je citiran eden ali več odločkov, iztrganih iz konteksta satire), s čimer je povzročil nerazporejenost pri občanah« (Kasneje je v tekstu obsodbe pojasnjeno, da nerazporejenost na srečo ni bilo, »zaradi zavesti naših občanov«).

Kaj se je zgodilo? — Obtožnica zoper literarni tekst — saj je pisan na način kot romani novele in pesmi — ko ne bi naprtli sporočilu satiričnega teksta veljavnosti in vrednosti »trditve«, »ugotovitve«, kot je n. pr. »Pes brez glave nima ksiht« ali »davi je prispevi na državniški obisk predsednik arabske republike«. Tem sporočilom naj bi bili po svoji »objektivni vrednosti« enaka literarna sporočila kot n. pr. odlomki: »Menim, da v Ljubljani zloidi ima manj zato moči, /ker je revno nje gledišče/, v njem le smrad, tema in mraz /...« ali: »Čast učiteljeva zahteva, da bodi danes bel in jutri črn, kakor ukaže gospodar...« ali: »Trije Francozi — ljubavni trikotnik, trije Nemci — vojna, trije Slovenci — veselica...« (Prvi odlomek je iz pesni, zaradi katere se je njen avtor zagovarjal leta 1845 pred policijo, drugi odlomek iz drame, zaradi katere je bil njen avtor leta 1910 javno ožigosan, tretji odlomek je iz proznega teksta, zaradi katerega je bil avtor 1965. pred senatom okr. sodišča)

Obtožnica torej temelji na razumevanju, da so literarna sporočila trditve ali vsaj tudi — trditve, kot so trditve in ugotovitve stavki v dnevnikih. Da tako učinkujejo, jih je potrebno iztrgati iz konteksta satire. Ker se kot trditve in ugotovitve morajo na nekaj nanašati, nanašajo pa se lahko samo na nekaj »objektivnega«, je mogoče samo dvoje: Bodisi da so trditve in ugotovitve resnične in je torej »objektivna resničnost« takšna, »da naj nas bo sram!«, (kajti »gledišče« bi v primeru veljavnosti Prešernove »trditve« zatekli v stanju revšne, teme in smradu), bodisi da so te trditve in ugotovitve gola subjektivna avtorjeva izmišljotina, želja po senzaciji, pasji bombici, osebnem mučeništvu, fundirane v najpreprostejšem gregarnem motivu. Da so trditve ali ugotovitve izmišljotina, pa se da brž dokazati, kajti »celo tisto, kar je res, se da dokazati«, pravi Oskar Wilde.

Politika in pravosodje doživljata — če smemo tako reči — satiro kot nevaren poskus laične potvorbe sakrosanktnih ustanov s sredstvi »neobjektivnega čanja«.

Drugi del obtožnice bremeni avtorje navadno še z »namenom, povzročiti nerazporejenost občanov«. (Mimogrede, ta del obtožnice je nelogičen: Z »namenom« je v citiranem delu obtožnice vnešen vidik obtoženca = avtorja, z »nerazporejenost« pa vidik politika oziroma pravosodja. Za avtorja, opremljenega z »namenom«, bi bil bolj logičen namen, buditi »razporejenost«. Bistvena tu je obdolžitev o namenu kot takem. Seveda ne moremo biti naivni, da ne bi hoteli ničesar vedeti o avtorjevih motivih. Čemu sicer objava? Toda če govorimo o satiri, torej literarnem tekstu in jo bremenimo s kakršnimkoli političnim namenom, postopamo enako kot če razumemo Prešernovo Zdravico kot enega od zgodovinskih povodov naše revolucije. Literaturo tedaj še vedno doživljamo kot funkcijo gibanja, naroda, grupe itn. Nobena satira pa še nikoli ni ničesar mobilizirala — ne po zaslugi budnega pravosodja, pač pa zato, ker njen nemir ni obrnjen navzven. Zal pa se v praksi odmev na satiro skoraj praviloma razvija po logiki, ki je v inkriminirani satiri karikirana. »Razbojniku reci razbojnik, pa te udari s kolom po glavi in reče: Nisem razbojnik.« Če je tako, ali ima potem satira kakšno funkcijo, cilj? Ali je potemtakem vzgojna ali pohujševalna? Njen uspeh ni merljiv s kriteriji uspešnosti političnih akcij.

S tem pa se nam je naša interpretacija že skorajda sprevergla v pravdo. Zato je za satirika bolj priporočljivo, da ostane na svojem terenu, da piše satire in ne razpravlja o njih — prav tako kakor pravosodje počaka, da se satirik pojavi na njegovem terenu: Hic Rhodus, hic salta!

Jaro Novak

ročanja, katerim je sproti mogoče izmeriti stopnjo »objektivnosti«, mogoče je razmejiti avtorjeve »subjektivne poglede« od »objektivnih dejstev«, na katera se nanašajo. Če vemo še to, katere teme so v določenem času priporočljive, katere pa so nezaželjene, tedaj ne moremo pogrešiti. Razen tega trditve, ugotovitve in mnenja, te osnovne surovine člankarskih zvrst, ne morejo zatipati tako daleč v nadpomene, ker je tipanje za temi stvar lucidnosti, po-

nem. Kaj vse to je, določata dnevni in planirana morala. Pravo ju samo varuje in obnavlja, ju dokazuje, priča o njuni moči. Pri tem seveda ne moremo, da se ne bi spomnili Giraudoux, ko pravi: »Pravo je najmočnejša vseh šol domišljije. Nikoli ni kak pesnik tako svobodno razlagal narave kakor jurist resničnost«.

Kaj se dogaja s satiro, kadar njeno gradivo »spominja« na katero od sakraliziranih institucij? Nič

BOG, BODI POTOŽENO

Pustimo ob strani »Prostor in čas«. In Clifa Richarda. Ghandija. Ognjišče. Družino in škofa Pogačnika. In še nekatere ostale s krščansko in nekrščansko preteklostjo.

So različne metode polemiziranja. Zato pustimo ob strani tudi kolego Željeznova in Ljubljanski dnevnik. Njuni odmevi so k sreči neobremenjeni tako s krščansko kot socialistično preteklostjo (in upajmo, da tudi nimajo take bodočnosti).

Je pa slovenska preteklost, ki je obremenjena z različnimi ocenami. Ki bi jo bilo treba razoceniti in na novo oceniti. So imena, ki so nesrečen objekt kritiziranja metod. So ljudje, ki so imeli po svoji klinični smrti še nesrečnejšo usodo od svojega življenja. Ob takih imenih je večasih duhovičenje nekoliko nadležno. Kajti premišljevanje o starih časih (takih ali drugačnih) ni iskanje razlike smradu med konjskimi figami in bencinom (kot premišljuje Mikeln v »Sodobnosti«).

ANATOMIJA NOVINARJENJA

(Daneu nikoli več s Cvetkovičem? — Aco Pasternjak, Stane Trbovc; Tedenska tribuna — 22 januarja 1970)

● Kaj boste napravili, če se bo vaš spor s Cvetkovičem še bolj zaostrel, kar lahko pričakujemo zaradi običajne »objektivnosti« beograjskega športnega tiska, zaradi katere ste že prekinili košarkarske odnose z beograjskimi komentatorji?

Ni zanimiva košarkarskost ali nekošarkarskost mučnega drkanja, ki v zadnjem času potuje na relaciji Ljubljana — Beograd in po svoje dopolnjuje zmedena občutja slovenske ogoženosti. Zanimiv je le način pisanja, ki streže nizkim nacionalnim strastem, svoje namene pa oblači v suktno priznane firme — Slovenska poštenost.

Kdor je prebral razgovor, o katerem gre pisanje, si prav gotovo ni mogel kaj, otnil si je bridko solzo in skozi zobe scedil: »Preklete svinje srbske!«

Novinarja sta s svojimi vprašanji prikazala grozno zverino, ki jemlje čast intervjujancu — ubogim Janezom pa svetovno prvenstvo.

Novinarja bi bilo vredno prositi za majhno uslugo športni terminologiji. Po svojih močeh — saj sta strokovnjaka — naj bi našla terminus technicus za anatomijo, s katero se ukvarjata.

Lep pozdrav

POMAGALO

Novinarjem, ki se ukvarjajo z neslovenskimi intervjuji (to so razgovori z osebami, ki po svoji krivdi niso slovenskega rodu), predlagamo nekaj vprašanj, ki jih pri svojem pisanju že uporabljajo, pa še do danes niso bila zbrana. Za prijazno — nehoteno — pomoč lepa hvala.

Vprašanja:

Priznajte, da je Slovenija najlepši del Jugoslavije.

Ali niso Slovenci prav zares najbolj pridni ljudje na svetu?

Ali se vam ne zdi, da bi bila Ljubljana lahko glavno mesto sveta?

Ali se upate trditi, da Slovenke niso same bridžitke?

Ali vam lahko sploh pade na pamet, da bi lahko razumeli vašo umetnost, če ne bi bili Slovenci?

Ali sploh veste, da je Beethoven pisal pismo ljubljanskim filharmonikom.

(Zahvaljujem se tovarišu E. Juriču, da me je s svojim razgovorom s pevcem Marjanovičem opomnil na nalogo, ki sem jo s tem Pomagalom opravil).

M. Slodnjak

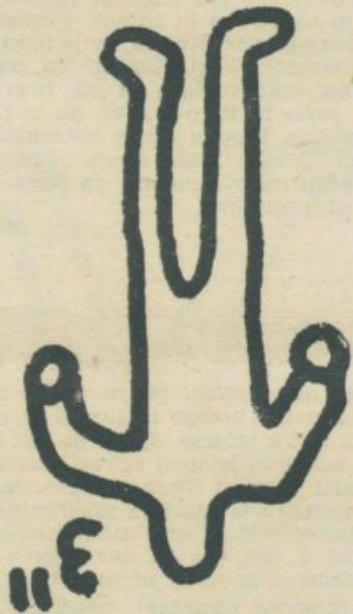
PREDAVANJA O SPLOŠNI LINGVISTIKI

II.

2. MESTO JEZIKA V DEJSTVIH GOVORICE

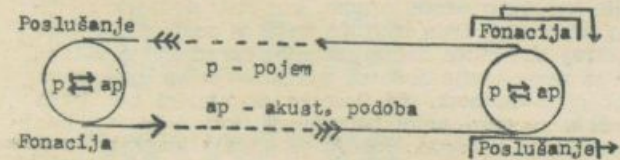
Da bi našli v celoti govorice sfero, ki ustreza jeziku, se je treba postaviti pred individualni akt, ki omogoča, da vzpostavimo kroženje govora. Ta akt predpostavlja vsaj dve osebi; to je najmanjše možno število, ki ga moramo zahtevati, da bo kroženje sklenjeno. Naj se torej pogovarjata dve osebi, A in B.

Izhodiščna točka je v možganih ene od njiju, na primer A-ja; tam so dejstva zavesti, ki jih imenujemo pojmi, povezana s predstavami jezikovnih znamenj ali akustičnih podob, ki služijo njihovemu izražanju. Predpostavljamo, da dani pojem izzove v možganih ustrezno akustično podobo: to jep opolnoma psihičen pojav, ki mu sledi fiziološki proces: možgani prenesajo fonacijskim organom impulz, ki se nanaša na podobo; potem se zvočni valovi razširjajo od ust A-ja

do ušes B-ja: čisto fizikalen proces. Nato se kroženje nadaljuje v B-ju po obratnem zaporedju: fiziološki prenos akustične podobe od ušesa v možgane; v možganih psihična asociacija te podobe z ustreznim pojmom. Če nato govori B, bo ta novi akt opravil — iz njegovih možganov v A-jeve — natanko isto pot kot prvi in bo šel skozi isto zaporedje faz, ki si ga bomo ponazorili takole:

Ta analiza nima namena izrpati vprašanje: lahko bi se razločevali: čisto akustično senzacijo, identifikacijo te senzacije z latentno okustično podobo, muskularno podobo fonacije itd. Mi smo upoštevali le elemente, ki smo jih spoznali za bistvene; toda naša ponazoritev omogoča, da na mah razločimo fizikalne dele (zvočne valove) od psihičnih (verbalnih podob in pojavov). V resnici je poglavitno, da pripomnimo, da

se verbalna podoba ne staplja s samim glasom in da je psihična z isto pravico kot pojem, ki je z njo povezan.

Kroženje, kot smo ga predstavili, se lahko deli še: a) na zunanji del (vibracija glasov, ki grejo od ust do ušesa) in notranji del, ki vsebuje vse drugo; b) na psihični in ne-psihični del; drugi vsebuje tako fiziološka dejstva, ki imajo svoj sedež v organih, kot tudi fizikalna dejstva zunaj posameznika; c) na aktivni in pasivni del: aktivno je vse, kar gre od centra asociacij ene osebe do ušesa druge osebe, in pasivno vse, kar gre od ušesa le-te do njenega centra asociacij.

Končno lahko v psihičnem delu, lokaliziranem v možganih, imenujemo izvršno vse, kar je aktivno (— ap) in receptivno vse, kar je pasivno (ap — p).

Treba je dodati sposobnost asociiranja in koordinacije, ki se začne manifestirati tedaj, ko ne gre več za osamljena znamenja; to je tista zmožnost, ki igra največjo vlogo pri organizaciji jezika kot sistema.

Toda, da bi dobro razumeli to vlogo, se je treba odtrgati od individualnega akta, ki je le zarodek govorice, in pristopiti k socialnemu dejstvu.

Med vsemi posamezniki, ki so tako povezani, bo nastala neka vrsta povprečja: vsi bodo reproducirali — nedvomno ne točno, ampak približno — ista znamenja, združena z istimi pojmi.

Kaj je izvor te socialne kristalizacije? Kateri del kroženja bi lahko to povzročil? Kajti precej verjetno je, da v tem niso vsi enako udeleženi.

Fizični del lahko pri priči izločimo. Ko slišimo govoriti tak neznan jezik, dobro zaznavamo glasove, toda, ker ga ne razumemo, ostajamo zunaj socialnega dejstva.

Psihični del prav tako ni ves udeležen: izvršna stran ostaja neudeležena, ker se izvrševanje nikoli ne dogaja v množici; izvrševanje je vedno individualno in individuum je vedno njegov gospodar; imenovali ga bomo govor (parole).

Prav z delovanjem receptivnih in koordinacijskih zmožnosti se pri govorečih osebah oblikujejo vtisi (empreintes), ki postanejo zaznavno isti pri vseh. Kako si je treba predstavljati ta socialni produkt, da bi se nam jezik lahko pokazal popolnoma ločeno od vsega drugega? Če bi mogli zajeti vsoto besednih podob, vskladiščenih pri vseh posameznikih, bi ujeli tisto socialno vez, ki ustvarja jezik. To je zaklad, ki ga je govorna praksa naložila v osebe iste skupnosti, slovnici sistem, ki obstaja virtualno v vsakih možganih ali točneje v možganih skupine oseb, kajti jezik ni v nobenem kompletnem, v celoti obstaja le v množici.

Ko ločujemo jezik od govora, ločujemo hkrati:

1. socialno od individualnega;
2. bistveno od postranskega in več ali manj slučajnega.

Jezik ni funkcija govoreče osebe, ampak je produkt, ki ga posameznik pasivno sprejema; nkoli ne predpostavlja poprejšnjega razmišljanja in razmišljanje nastopa v njem šele pri dejavnosti razvrščanja, o katerem bo govora na strani 176.*

Govor je nasprotno individualni akt volje in inteligence, v katerem je prav, da razločujemo:

1. zveze, s katerimi se govoreča oseba poslužuje ključa jezika, da bi izrazila svojo misel;
2. psihofizični mehanizem, ki mu omogoča, da poznanji te zveze.

Treba je pripomniti, da smo definirali stvari, ne pa besed; postavljenemu razločevanju se torej ni treba nič bati nekaterih večpomenskih terminov, ki se pri različnih jezikih ne pokrivajo. Tako v nemščini Sprache pomeni »jezik« (langue) in »govorico« (langage); Rede približno ustreza »govoru« (parole), a vsebuje še posebni pomen »razgovora«. V latinščini sermo pomeni prej »govorico« in »govor«, medtem ko lingua označuje jezik in tako naprej. Nobena beseda ne ustreza točno kakemu izmed pojmov, ki so bili precizirani zgoraj; zato je vsaka definicija, ki jo podamo o kaki besedi, jalova; zelo slaba metoda je, če začenjamo od besed, da bi definirali stvari.

Ponovimo na kratko značilnosti jezika:

1. Jezik je čisto določen predmet v heteroklitni celoti dejstev govorice. Lahko ga lokaliziramo v določenemu delu kroženja, kjer se avditivna podoba pridruži pojmu. Je socialni del govorice, zunaj posameznika, ki ga sam ne more niti ustvariti niti spremeniti: obstaja samo iz moči neke vrste pogodbe, do katere je prišlo med člani skupnosti. Z druge strani je posamezniku potrebno učenje, da spozna njegovo delovanje (jeu); otrok si ga prisvaja le polagoma. Jezik je nekaj tako jasnega, da človek, ki ne more več govoriti, jezik ohranja, samo če razume glasovna znamenja, ki jih sliši.

2. Jezik, ki se razlikuje od govora, je predmet, ki se ga da ločeno preučevati. Mi ne govorimo več mrtvih jezikov, a lahko si zelo dobro prilagodimo njihov jezikovni organizem. Ne samo da znanost o jeziku lahko obstaja brez drugih elementov govorice, ampak je možna samo, če te druge elemente izključimo iz nje.

3. Medtem ko je govorica heterogena, je tako omejeni jezik homogene narave: to je sistem znamenj, katerega bistvo je izključno v zvezi med pomenom in akustično podobo in v katerem sta oba dela znamenja v enaki meri psihične narave.

4. Jezik ni nič manj konkreten predmet kot govor in to je zelo koristno za proučevanje. Čeprav so jezikovna znamenja v bistvu psihična, zato se niso abstrakcije; asociacije, potrjene s kolektivno privolitvijo in katerih celota tvori jezik, so realitete, ki imajo svoj sedež v možganih. Razen tega so jezikovna znamenja, da se tako izrazimo, otipljiva; pisava jih lahko trajno ohrani v dogovorjenih podobah, medtem ko bi bilo nemogoče fotografirati akte govora v vseh podrobnostih; fonacija še tako majhne besede predstavlja neskončno število mišičnih gibov, ki jih je nadvse težko spoznati in ponazoriti. V jeziku pa nasprotno obstaja samo akustična podoba in ta se lahko preva v stalno vizualno podobo. Kajti, če zanemarimo to veliko število gibov, potrebnih za njeno realizacijo

* V izvorniku.

v govoru, je vsaka akustična podoba, kot bomo videli, le vsota omejenega števila elementov ali fonemov, ki jih spet lahko priključimo ustrezno število znamenj v pisavi. Prav ta možnost za fiksiranje stvari, ki se nanašajo na jezik, omogoča, da sta lahko slovar in slovnica njegova zvesta predstavitev, ker je jezik zaklad akustičnih podob in pisava njihova otipljiva oblika.

3 MESTO JEZIKA V „ČLOVEŠKIH DEJSTVIH“ SEMIOLOGIJA

Te značilnosti nam omogočajo odkriti še eno, veliko važnejšo značilnost. Jezik, tako omejen v celoti dejstev govorice, je mogoče uvrstiti med »človeška dejstva«, medtem ko govorice ni mogoče.

Pravkar smo videli, da je jezik socialna institucija; toda v več pogledih se razlikuje od drugih institucij, političnih, pravnih itd. Da bi spoznali njegovo posebno naravo, moramo uvesti nov red dejstev.

Jezik je sistem znamenj, ki izražajo ideje, in po tem ga je mogoče primerjati s pisavo, besedo gluho-nemih, s simbolnimi obredi, oblikami vjudnosti, vojaškimi signali itd. Jezik je samo najpomembnejši med temi sistemi.

Torej si lahko zamislimo znanost, ki preučuje življenje znamenj sredi družbenega življenja; sestavljala bi del socialne psihologije in potemtakem splošne psihologije; mi jo bomo imenovali semiologija (grško semeion, »znamenje«). Semiologija bi nas poučila, iz česa sestojajo znamenja, kateri zakoni jim vladajo. Ker se ne obstaja, se ne da reči, kaj bo ta znanost; vendar ima pravico do obstoja, njeno mesto je vnaprej določeno. Lingvistika je le del te splošne znanosti; zakone, ki jih bo odkrila semiologija, bo mogoče u-

porabljati v lingvistiki in ta bo tako povezana s čisto določenim področjem v celoti »človeških dejstev«.

Natančno mesto bo moral določiti semiologiji psiholog; naloga lingvisti pa je, da definiira to, kar dela iz jezika poseben sistem v celoti semioloških dejstev. Vprašanje bomo povzeli pozneje; tu si zapomnimo le eno stvar: če smo lahko prvič določili lingvistiki mesto med znanostmi, je to zato, ker smo jo vključili v semiologijo.

Zakaj le-ta še ni priznana kot avtonomna znanost, ki bi kot vse druge imela svoj lastni predmet? Torej se vrtimo v krog: po eni strani za razumevanje narave semiološkega problema ni nič bolj primerne, kot je jezik; toda, da bi ga primerno zastavili, bi bilo potrebno preučevati jezik sam v sebi; do sedaj so skoraj vedno pristopali k njemu kot funkciji česa drugega, z drugih zornih kotov.

Najprej obstaja površno mnenje širokega kroga občinstva: v jeziku vidi le nomenklaturo, kar onemogoča sleherno raziskovanje njegove narave.

Potem je psihološko gledišče, ki preučuje mehanizem znamenja pri posamezniku; to je najlažja metoda, ki pa ne vodi delj od individualnega izvrševanja in ne doseže znamenja, ki je po svoji naravi socialno.

In dalje, ko opazimo, da je treba znamenje preučevati s socialnega gledišča, smo pozorni le ob tistih lastnostih jezika, ki ga navezujejo na druge institucije, na tiste, ki so bolj ali manj odvisne od naše volje; tako zgrešimo cilj in zanemarjamo značilnosti, ki pripadajo samo semiološkemu sistemom na splošno in jeziku posebej. Kajti znamenje v neki meri vedno uhaja individualni ali socialni volji, v tem je njegova bistvena lastnost; toda ravno ta lastnost je najmanj vidna na prvi pogled.

Tako se ta značilnost jasno pojavlja samo v jeziku, toda manifestira se v tistih stvareh, ki jih najmanj preučujejo in zaradi odboja ne vidijo dobro posebne potrebnosti ali koristnosti semiološke znanosti. Za nas pa je nasprotno jezikovni problem predvsem semiološki problem in vsa naša razvijanja dobivajo svoj pomeno d tega pomembnega dejstva. Če hočemo odkriti pravo naravo jezika, je treba najprej doumeti to, kar ima skupnega z vsemi drugimi sistemi istega reda; lingvistične faktorje, ki se zdijo pri prvem pristopu zelo pomembni (ma primer delovanje govornega aparata), pa smerno preučevati šele v drugi vrsti, če služijo samo razlikovanju jezika od drugih sistemov. S tem ne bomo osvetlili samo jezikovni problem, ampak mislimo, da se bodo s preučevanjem obredov, navad itd. kot znamenj ta dejstva pokazala v drugačni luči in čutili bomo potrebo, da jih grupiramo v semiologiji in jih razložimo z zakoni te znanosti.

(Dalje naslednjič)
Prevedel Božidar Premrl

IDEOLOGIZACIJA "NACIONALNE EKONOMSKE TEORIJE

Ko smo na XIV. dubrovniškem univerzitetnem seminarju avgusta lani poslušali dinamični Hofmannov poseg v razpravo, si vsekakor nismo mogli predstavljati, da bomo v tako kratkem obdobju — manj kot četrt leta — objavljali profesorjev prispevek kot »in memoriam«. Hofmann je nenadoma umrl novembra lani, star komaj 47 let.

Werner Hofmann je promoviral 1953. leta iz nacionalne ekonomije pri Adolfu Webbru v Münchenu. Leta 1958 je habilitiral na visoki šoli Wilhelmshavenu iz nacionalne ekonomije in gospodarke sociologije. Svoje zanimanje je kasneje usmeril na celotno področje sociologije. Od leta 1962 je predaval na univerzi v Göttingenu, leta 1966 pa je postal ordinarij na univerzi v Marburgu in direktor sociološkega inštituta. Na tem mestu je bil do svoje smrti.

Hofmann se je zadnja leta aktivno vključeval v razpravo o reformi nemškega visokega šolstva. Ugotavljal je, da reforma ne pomeni le modernizacije notranjih struktur univerze in njenih upravnih organov, reforma ni potrebna samo zunanji organizaciji, pač pa tudi samemu razumevanju znanstvenih disciplin. Na primeru sociologije in nacionalne ekonomije je poizkušal pojasniti, kako se lahko dopolnjujejo poučevanje in raziskovanje, praksa in teorija, in je s tem prispeval h kritiki veljavnih in ustaljenih načinov znanstvenega dela.

Poleg del, ki so navedena v opombah pričujočega članka in ki se dotikajo predvsem Hofmannovega študija nacionalno-ekonomskih in splošno ekonomskih vprašanj, lahko omenimo še: Die Arbeitsverfassung der Sowjetunion (1965), Stalinismus und Antikommunismus, Zur Soziologie des Ost-West Konflikts 1967, 1968, Wohin steuert die Sowjetwirtschaft? Zur Deutung der Sowjetgesellschaft von heute 1955 itd.

Prevod današnje razprave smo vzeli iz »Theorie und Praxis«, Zeitschrift für sozialistische Theorie, Sept.—Okt. 1969

Ce imajo tisti, ki se ukvarjajo z nacionalno ekonomijo v vaši in v naši državi kaj skupnega, potem je to nelagodnost na njihovem strokovnem področju. To nezadovoljstvo se le redko pokaže v kritiki in celo v alternativnih predstavah o tem, kaj naj bi nacionalna ekonomija danes pomenila. Ni težko ugotoviti, zakaj je tako. Rad bi omenil dva poglavitna vzroka: prvi je v naravi naše družbe, drugega pa bi lahko iskali v ekonomski teoriji sami.

I

Kot je naša družba predvsem gospodarsko usmerjena družba — kapitalistična družba, usmerjena v neprestano kapitalizacijo zasebnega pridobitnega kapitala, v nenehno doseganje dobička in akumulacije — tako je tudi ekonomska teorija po svojem bistvu osrčje naše družbe in s tem najboljše središče oblasti v naši družbeni ureditvi. To ji je le škodovalo. Zlasti bližnje ekonomske teorije najbolj perečim vprašanjem našega gospodarskega reda, njena bližina dobičku in mezdnemu delu je začela delovati sama proti sebi. Čimbolj se je naš gospodarski red — družba, ki obračunava dobiček in izgubo, ki izrablja kapital, družba podjetniških in nesamostojnih razredov zgodovinsko razvijala, čimbolj je spoznavala svoje posebne probleme, protislovja in konflikte, čimbolj je sproščala nasprotno silo, nazadnje celo v svetovnem merilu tembolj težko rešljivo je z vso nujnostjo postajalo vprašanje, kako razglašiti pogoje bivanja te družbe in njeno ekonomsko gonilo ter kako odkrivati njene zakone in težnje ali pa jih vsaj poimenovati s praviim imenom. V enaki meri se je otrsela svoje neboljnosti tista ekonomska teorija, ki je nekoč nastopila kot politična ekonomija, se pravi kot nauk o gospodarski ureditvi v njeni družbeni celovi-

tosti. Ravno kot nauk o interesih je postala nacionalna ekonomija nauk iz določenega interesa, nauk, ki navsezadnje nima ničesar več povedati in mora vse zatajiti. Nacionalna ekonomija je v naši pridobitniški meščanski ureditvi prava duhovna bojna disciplina naše družbe in leži v prvih okopih tesno strnjene duhovnega obrambnega sistema. Nikoli namreč ni znanstvenost obveljala kot vojaška vrlina ogrožene družbene ureditve.

II

To me je privedlo do druge okoliščine, ki nam pomaga razumeti današnje stanje v nacionalni ekonomiji. Težava, s katero prebijamo dano strukturo novejših znanosti o narodnem gospodarstvu izvira tudi iz zgodovinske okorelosti, ki se je med tem do dobra lotila te strukture. Obrambni pas na stranpoti vodečih znanosti ne zateguje naše družbe nikjer bolj kot ravno tam, kjer bi lahko iskali njene najbolj ranljive organe. Popačenost izhodišč sega dandanes že do delovnih pojmov. V takih pogojih se velja postaviti iz okorelih pravil učenja in mišljenja, se velja prebiti iz celovite zahtevnosti novejšega ekonomskega miselnega sveta, če se le lotimo kritičnega vrednotenja najobičajnejših delovnih instrumentov. Toliko se je izkazalo doslej: nacionalna ekonomija je najbolj popačena in najbolj nenaravna med vsemi vedami, ki se ukvarjajo s proučevanjem družbe. Stopnja njene popačenosti ustreza njenemu potencialnemu družbenemu pomenu. Zato nudi nacionalna ekonomija danes najpomembnejše področje znanstvene kritike neke ideologije.

KAJ JE IDEOLOGIJA?

Predlagam vam, da ideologijo za naše namene kratko in malo označimo kot zmotno mnenje z družbeno tendenco, še bolj določeno: s tendenco utrjevanja oblasti.

To pomeni:

1. Predpostavljamo (ustrezno jezikovni rabi), da so izjave neustrezne in da nam zastirajo pogled. To sicer ne izključuje dejstva, da imajo tudi ideologije v sebi skrito družbeno resnico, ki se podreža znanstveni analizi.

2. Ideologije so izraz potreb vsakokrat nadrejenega dela družbe. So oblika duhovne odtujitve, nadvlade nad zavestjo tistih, ki so v ureditvi oblasti uvrščeni in podvrženi tudi duhovno, ne pa samo po prizorišču dogajanja.

3. Ko označujem ideologijo kot »zmotno mnenje«, zavestno puščam odprto vprašanje, če je tako zmotno mnenje pri tistih, ki ga ustvarjajo in prenašajo, posledica osebne zmote ali pa namernega zavajanja. Gre za ideologije kot za lažno objektivirani duhovni drobiž ali, če hočete, za ponarejeni denar v obtoku in ne za nosilce ideologije ter za stopnjo njihovega namena in posvečenosti. Proces ustvarjanja in razširjanja ideologije je vseskozi nadindividualen. Posmehuje se slehernemu vprašanju o osebni motivaciji in individualni zadolžitvi. Ideologija ni laž. Moramo ji verjeti, ne navsezadnje že zaradi tistih, ki jo razširjajo. Ideologiji torej ne moremo očitati le zmotnosti izjav, ampak ji moramo priznati tisti element družbene resnice, zaradi katere ji verjamemo. Ideologije se lahko med seboj razlikujejo le po svoji na-

ravi: govorimo o debnih ali partikularnih in o totalnih ideologijah, o svežnju ideologij, o verigah ideologij, ki so se zatakile med seboj in se dopolnjujejo. Ideologije lahko povzročijo različne stopnje globinskega delovanja: poznamo ideologije, ki jih je lahko spregledati, ker se dotikajo samo družbene povrhnjice in take, ki delujejo v resnici pod kožo. Zgodnjo ekonomsko delno ideologijo najdemo na primer pri Malthusu, ki je hotel množično bedo svojega časa razložiti z nesorazmernim razvojem prebivalstva na eni in količino hrane na drugi strani; ali pri Jeanu Baptistu Sayu, čigar nauk o treh »produkcijskih faktorjih« (kapital, delo, zemlja) se je pozneje izkazal za tako neznansko koristnega, da še danes sodi med železni repertoar sleherne ideološke čitanke za otroke.

Zgodovina postklasične ekonomije je splošna zgodovina naraščajoče totalne ideologizacije ekonomskih pojmovanj:

in sicer ne le učnih vsebin, ampak tudi miselnih metod — vse do popačene pojmovnosti.

Začetek totalne ideologizacije označuje izvor tistega nauka, ki se je pozneje v nemškem jezikovnem potoku sam označil za šolo mejne koristnosti. Trenutek njenega nastopa (začetek sedemdesetih let 19. stoletja) in svojevrstno sovpadanje njenega razvoja s tremi, med seboj neodvisno delujočimi ekonomisti treh različnih dežel (Karl Menger v Avstriji, Leon Walras v francosko govoreči Švici ter William St. Jevons v Angliji) ne smemo imeti za naključen pojav: nauk, ki je ostri družbeni kritiki 19. stoletja odločno odvzel njen predmet proučevanja, je postal nujno otreben.

Pomembnost šole mejnih vrednosti lahko vidimo v naslednjem:

1. Vsebinsko je prinesla a) prodor skozi klasično teorijo delovne vrednosti, ki je spričo družbene kritike tistega časa (v Angliji na primer z »rikardijan-skimi socialisti«) in v popolnosti z Marxom doživela tako usoden obrat glede na obstoječo ekonomsko ureditev. Izmenjava miselnega stališča je dejansko popolna: od proučevanja proizvodnih odnosov so medtem prešli v svet potreb in (menda pogojeno s stranjo povpraševanja) tržnih odnosov. To, kar je dotlej vpilo po teoretičnem preudarku, je postalo predmet gola opisovanja. Nauk o mejni vrednosti že pri Walrasu vodi dalje k čisti katalaktiki, h golemu opisovanju tržnih dogajanj samih.

b) Druga glavna sprememba snovi proučevanja se opira na drugo kritično področje nacionalne ekonomije: na teorijo dohodka. Dohodke, izvirajoče iz mezd in dobičkov so označili le za podrejeni primer nauka o oblikovanju cen.

2. V metodičnem pogledu pomeni teorija mejnih vrednosti sedaj dokončni prodor neke osnove mišljenja, ki jo označimo lahko predvsem s treh plati:

a) medtem ko vsa družbena določila naše gospodarske ureditve reduciramo v prvotni svet »potreb«, medtem ko »gospodarstvo« pojmujeemo kot gol odnos človeka do sveta dobrin, se dopolni ugovor k antropološkemu pristopu; ustreza mu popolna dehistorizacija novejših nacionalne ekonomije.

b) hkrati postaja sedaj gospodarska slika radikalno singularizirana, medtem ko se naši resnični gospodarski odnosi v obdobju orjaških podjetij in svetovnega gospodarstva vse bolj popolno podružablajo, sega socialna ekonomija vse od časov nauka o mejnih vrednosti dalje po svoje argumente v mistične razsežnosti napihnjenega fantazijskega sveta robinsonovskega gospodarstva; njena druga splošna značilnost je posamezno gospodarski pristop.

c) tretja značilnost novejših ekonomije je njena naravoslovna zahteva, pojmovana v smislu »eksaktnosti« možnosti preračunavanja njenih izvajanj v oblikovne modele. V nezadovoljstvo sodobne ekonomije so ravno naravoslovne vede njeno zahtevo po natančnosti izkazale tako malo spoštljivosti; morda iz bližjega vpogleda v meje naravoslovne natančnosti same.

Nezadovoljivost nauka o mejnih vrednostih je postala seveda kar hitro očitna. Predvsem glede nauka o dohodku je imela na voljo le prisiljene razlage, popolnoma pa je odpovedal v vprašanih teorije o konjunkturi in o »gospodarski rasti«. — Prvo pomanjkljivost si je prizadevala odpraviti teorija o mejni produktivnosti ob prelomu stoletja (J. B. Clark v ZDA, Ph. Wicksteed v Angliji). Pomembnost teorije o mejni produktivnosti je v tem, da vsak faktor po nespremenljivih zakonih dobiva tisto, kar mu gre, in sicer po istem načelu prištevanja mejnega dosežka. S tem je bil podjetniški dobiček popolnoma izenačen z dohodkom od dela in s tem je bila dosežena višja stopnja ideološkega poenotenja družbe. V teoriji mejne produktivnosti lahko opazimo pravzaprav ideološko podlago novejših strategije »partnerstva«, vse do tega, kar v naši deželi imenujemo »koncertirano akcij«.

Prvi miselno zgodovinski suneč totalne ideologizacije nacionalne ekonomije je imel namen, sicer inkriminirane predmete obstoječe gospodarske družbe odtegniti območju kritike. Pri tem so prezrli vprašanje, ki ga sleherni gospodarski družba mora postaviti svojim ekonomistom: kaj imajo povedati o praktični ureditvi ekonomskih odnosov in o vprašanih gospodarske politike. Sola mejne vrednosti kot tudi teorija mejne produktivnosti sta se s svojima naukoma oddaljili od vprašanj samoureditve trgov in skladnosti interesov dohodka v nov liberalistični »kvietizmu«, ki je bil v zgledelem nesorazmerju spričo naraščajoče oligopolizacije trgov, spričo naraščajočih spopadov družbenih skupin ter poostrenega boja interesov za notranja in zunanja tržišča v začetku imperialističnega obdobja. Vladajoča nacionalna ekonomija je imela k praktičnim vprašanjem gospodarske ureditve reči komajda kaj drugega kot reklo starega Benthamscheja »Be quiet!«.

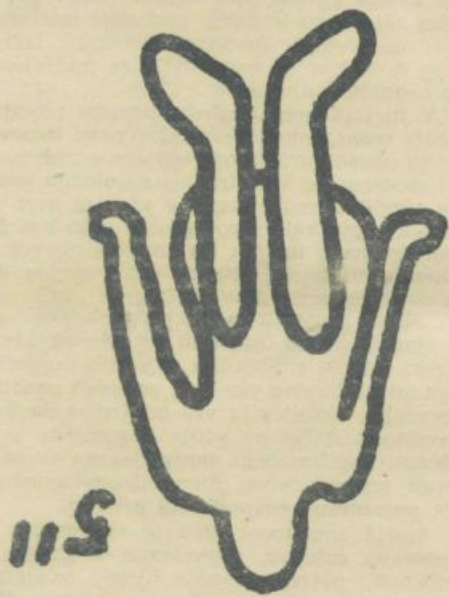
Samo nadaljni razmah gospodarstva je zmogel tudi zmeraj znova pregravati in sproščati probleme družbene delitve, probleme zaposlitve in tako naprej. Podedovani nauk o gospodarstvu se je skrhal takrat, ko je začel tudi proces akumulacije sam šepati in so neznanjski strukturalni problemi monopolističnega večanja kapitala začeli trkati na vrata gospodarske družbe.

(Dalje drugič)

ŠTUDENT KOT SUROVINA iN ŠTUDENT KOT SUBJEKT

Poredne učence ali tiste, ki so slabo znali, so včasih v šoli še fizično kaznovali. Dobili so jih po prstih ali pa so jih postavili v kot klečat. Na razne načine so jih zasramovali. Žalili so njihovo osebnost.

Postali pa smo bolj humani. Revolucija je ukini-la vse oblike fizičnega kaznovanja človeka in zasramovanja njegove osebnosti. V prvem obdobju po vojni je bilo v veljavi »ideološko prepričevanje«. Učiti se, to je bila v prvi vrsti dolžnost dobrega pionirja, mladince in komunisti. Učenje so neposredno povezovali z izgradnjo socializma. Kmalu pa je družba »izumila« uspešnejši in bolj demokratičen princip — konkurenco. Konkurenca se je zasedla v srečo kot strah.

Študent se ne boji ocene, ampak posledic, ki jih prinaša — in to predvsem družbeno-ekonomskih posledic. Slaba ocena lahko pomeni izgubo materialne podpore, »leta«, podaljša se »neproduktivni« študij, zaostanem v veliki tekmi za drugimi kolegi, izgubim ugled doma in v družbi, ker se izkaže m kot »neuspešen«. Ker se človek presoja po delu, je padec tudi tudi »razvrednotenje« mene kot individua. Študentje iz premožnejših družin imajo večjo možnost biti v svobodnejšem odnosu do študija. Toda starši se običajno identificirajo z otroci, njihov neuspeh občutijo kot svoj. Po drugi strani pa je treba skrbeti tudi za »družbeni ugled«. Pritisk v družini opravlja isto funkcijo kot ekonomski pritisk pri revnejših.

Strah je torej stalno vezan na to, kar prihaja. Učenje se v sistemu strahu javlja kot nuja in ne kot želja do znanja. Učim se zato, da bom čim prej opravil izpit, dobil službo in se rešil ekonomskega in družbenega pritiska. Učenje ni svobodno, ampak prisilno, je samo sredstvo izpita (da se opravi izpit). Izpit se pojavlja kot grožnja. Profesor preti študentu. Izpraševanje je realizacija ali negacija te grožnje. Obstoj profesorjev je stalna pretnja obstoja študentov. (V svobodnem odnosu do njih so lahko šele po opravljenih izpiti). Od tod tudi stalno nasprotje med profesorji in študenti. Kako je možna pristna skupnost med profesorji in študenti, ko pa eni stalno grozijo, drugi pa živijo v večnem strahu?

Zakaj so potrebni ti represivni ukrepi, izpiti, kolokviji in razne druge preizkušnje? Univerza je proizvodna institucija (STUDENT, št. 26/69). Kontrola kvantitete in kvalitete opravljajo z »avtoritarnim mehanizmi: izpiti in oceno.«

V proizvodnem procesu nastopajo profesorji kot proizvajalci. V odnosu do predmetov dela — študentov so aktivni, so subjekt proizvodnega procesa. Kontrola kvantitete pa je v zadnji instanci odvisna od trga delovne sile. Podrejena je tržnim razmeram, profesorji so njihov instrument — »funkcionar«.

Ustvarjalno delo profesorjev je podrejeno njihovi družbeni funkciji, instrumentu blagovne produkcije na univerzi. Enolično delo (»izpraševanje«), delo, ki se vedno znova ponavlja, preprečuje razvoj njihovih ustvarjalnih sil. Celotna njihova aktivnost je podrejena zahtevam blagovne produkcije. Resnična osvoboditev profesorjev ni mogoča znotraj obstoječega, kot zvišanje plače ali zmanjšanje delovnega časa, ampak zahteva ukinitve enostavnega neustvarjalnega dela. Ukinitve produkcije blaga na univerzi in njenih instrumentov, kontrole kvantitete in kvalitete — je imperativ resnične osvoboditve profesorjev.

Po drugi strani pa je predmet dela še bolj odvisen od zahtev blagovne produkcije. Občasna kontrola kvantitete in kvalitete proti sami njihovi študentski existenci, povzroča stalno konkurenco med študenti in odtuja študenta od študenta. Njihovo delo študij se jim ne kaže kot samo cilj, ampak kot sredstvo za ohranitev existencije. Instrument blagovne produkcije na univerzi se jim zdi zla usoda, fatum. Delo je zanje prisilno, mučno delo, »guljenje«, odrekavanje. Cilj je jasen: uspešno opravljena preizkušnja kvalitete, ne pa znanje samo.

Ce v proizvodnem procesu (»učno-vzgojnem«, kot pravijo pedagogi) predmet dela študent, za instrument družbe na univerzi profesorja nastopa samo kot predmet dela-artikel, pa je s študentove strani profesor samo posebljenje družbene prisile, nuje. Profesor in študent nista v osebnem človeškem odnosu, ne jemljeta drug drugega kot subjekt, ampak le kot predmet.

Kakšne so možnosti osvoboditve? Kakšne so možnosti, da profesor in študent postaneta subjekt študija in da drug drugega jemljeta kot subjekt?

Skupnost študentov in profesorjev

Samoupravljanje (tako, kot je danes) ne more spremeniti zgolj predmetnega odnosa profesor-študent. Podrejeno je zahtevam blagovne produkcije in njenih instrumentov. Reproducira obstoječe. Zanimivo novega lahko nastopijo samo v manjših obratih (strokah), kjer je prodaja zagotovljena ali kjer trg s svojimi zahtevami ne pritiska neposredno na proizvodnjo (v umetnosti).

Resnično svobodno delo, študij na univerzi, pa bo možno šele v družbi, ki bo ukinita instrumente blagovne produkcije na univerzi, »avtoritarne mehanizme: izpiti, kolokvije, diplome in podobne preizkušnje. Šele tako bo lahko nastala prava skupnost študentov in profesorjev (v kateri bo profesor samo »starejši študent«), ki bo subjekt »učno-vzgojnega« procesa. Od izpita se bo ohranil razgovor, v katerem bo profesor lahko dodatno pomagal študentu, svetoval in širil znanje. Študent se bo lahko pogovarjal o snovi in drugih vprašanjih, spoznaval bo, česa se ne obvlada dobro (ta uvid se mu danes kaže kot slaba ocena, kot kazen). Svobodno se bo lahko pogovarjal s profesorjem. Razgovor bo obogatil tako študenta kot profesorja in ne bo več enolično ponavljanje snovi. Temelj tega novega odnosa pa bo svoboda udeležencev razgovora: študentov in profesorjev.

Tone Pačnik

Komentar ob komentarju sovjetskega kolega

Pred kratkim je sovjetski mladinski časopis »Mladi komunist« objavil daljši prispevek z XIV. mednarodnega seminarja »Univerza danes« v Dubrovniku, obširno in kritično pa se je dotaknil tudi mednarodnega študentskega srečanja, ki je potekalo vzporedno s seminarjem. Ne preseneča nas razmeroma velika pozornost, ki jo je v tem sovjetskem listu deležen po našem mnenju zares problematičen razgovor, saj je bil eden obeh sovjetskih študentskih predstavnikov na študentskem srečanju urednik Mladega komunisti. Prav tako nismo osupnili nad številnimi pogosto upravičeno kritičnimi opažanji sovjetskega tovariša, saj smo sami na številnih mestih poudarjali konzervativno strukturo dubrovnškega univerzitetnega razgovora, njegovo neučinkovitost in samozadovoljnost. Toda, če se že pred nekaj meseci, ko je bil sovjetski kolega še v Dubrovniku, nismo mogli strinjati z nekaterimi njegovimi ocenami in spoznanji, nas je njegov prispevek o dubrovniškem seminarju (še bolj pa del, ki je posvečen mednarodnemu študentskemu srečanju in se direktno nanaša na Zvezo študentov Jugoslavije) naravnost vzpodbudil k pisanju. Tisto, kar nas je posebno vznemirilo, niso kritične pripombe, ocene in razmišljanja, vzemirila so nas nekatera nova odkritja, povsem netočni prikazi pisca omenjenega prispevka.

Ni se potrebno ustavljati ob nekaterih standardnih sovjetskih očitkih o različnih sopoljavih jugoslovanske gospodarske reforme, kot je brezposelnost. Zaskrbljeni pa smo že ob dejstvu, da je sovjetski pisec odmeril razmeroma veliko prostora univerzitetnim konceptom socialističnih držav (pri tem izpušča češkoslovaške univerzitetne delavce, kot da bi se bal, da so v Dubrovniku še stare garniture) in ugotovil, da so besede socialističnih vseučilišnikov naletele na živ odmev. Sami nismo opazili niti, da bi bili v Dubrovniku koncepti socialističnega vseučilišča tako zanimivo razloženi, še manj pa, da bi naleteli na posebno pozornost. Toda naša opažanja so prav lahko le osebna zadeva in bi zato radi le razpravljali o piščevih ocenah. Tisto kar nas najbolj razburja, so ocene študentskega obnašanja na dubrovniškem srečanju, pripombe na spopad zagrebškega študenta z nekaterimi nazadnjaškimi ocenami beograjskih profesorjev, še najbolj pa prikaz študentskih razgovorov v uradnem delu mednarodnega študentskega srečanja.

V začetku mednarodnega srečanja študentov je prišlo do neprijetnega zastoja. Po nastopu jugoslovanskega predstavnika, ki je začel razpravo — vse delegacije so bile že pred seminarjem pozvane, naj pošljejo predloge najaktualnejših problemov, o katerih bi morali študentje razpravljati — se namreč razprava ni in ni hotela razviti. Posamezni diskutanti so se ustavljali predvsem ob tehničnih problemih razprave ali pa so namesto s svojim razmišljanjem o problematiki dnevnega reda nastopili z daljšo in ozko politično oceno, ki je včasih že mejila na diskvalifikacijo. Spodrsrljaj je bil v dejstvu, da organizator ni hotel pristati na srečanja v komisijah. Na drugi strani pa so študentske delegacije pokazale razmeroma veliko nepripravljenost, da bi razpravljale o problemih, ki bi utegnili zostriti odnose. Razprava se je tako razvila šele tretji dan, sovjetski kolega pa tudi popolnoma pravilno poudarja, da se je teža srečanja prenesla na stopnišče.

Toda v samem prikazu vzrokov za začetno zadrego ugotavlja sovjetski pisec naslednje: jugoslovanski študentje so v uvodnem govoru ostro napadli Sovjetsko zvezo, na dnevni red so postavljali vprašanje češkoslovaške, namigovali na nekatere pomanjkljivosti v politiki Mednarodne študentske zveze, na seminarju pa so povabili tudi predstavnike študentske organizacije ČSSR, ki je nastala v času češkoslovaške pomladi in ki je danes celo prepovedana (tedaj še ni bila). Zaradi vseh navedenih okoliščin in ne-taktnosti jugoslovanskih tovarišev torej iz solidarnosti do sovjetskih tovarišev, so se na konferenci prisotni delegati abstinirali in niso hoteli diskutirati na organiziranem delu srečanja. Sovjetski kolega še dodaja: Zveza študentov Jugoslavije je stalno poudarjala odprtost seminarja in tako dovolila številnim študentom-turistom, predvsem seveda iz zahodnih dežel, da so motili delo in razpravo. K temu delu prispevka »Mladega komunisti« želimo pripomniti le, da sta sovjetska predstavnika med diskusijo 21. avgusta popolnoma — ob obletnici invazije na Češko, prine-ljala s seboj v dvorano skupino več kot dvajsetih sovjetskih turistov, ki so se nato enostransko opredeljevali ob govorjenju posameznih študentskih govorikov. Tako so med drugim tudi burno podprli govor sovjetskega predstavnika, pisca članka, ki je v dvorani pozdravil organizatorska prizadevanja jugoslovanskih kolegov, v svojem prispevku pa je kasneje vse spodsrljaje pritožil nanašni jugoslovanski študentski politični usmeritvi.

V članku v »Mladem komunistu« je mnogo netočnosti, ki jih ne moremo posebej zavračati. Vse bolj na nastala jasno da je logika mednarodne študentske politike del logike velikodržavne politike razdelitve interesov. Seminarji na vzhodu in seminarji na zahodu se borijo za čim večje število sodelujočih. Če usne seminar v okolju kot je bilo študentsko srečanje v Dubrovniku združiti skoraj trideset študentskih organizacij iz vsega sveta marsikomu ni všeč.

In vendar: kolega iz Moskve je naših let srečali smo se po pogosto nismo strinjali, toda razšli smo se ljubezljivo, skoraj prijateljsko. Nizkih udarcev v veliko državnih medsebojnih odnosih smo navajeni. Kadar gre za mlade ljudi, se moramo takim udarcem vedno znova privaditi.

P. V.

MATJAŽ PUC

ČAS PRVIH DLAK

Imel sem zaupnega prijatelja. V najhujših vrtin-
cih najine prebujene moškosti naju je kruto življenje
prikrajšalo za tiste stvari, za katere sva dihala in ži-
vela. Zenske prsi, stegna, zadnjice in oh! Spolnost na-
ma je pomenila vse, vetrič z gora, šum morja, zgodov-
vina in zemljepis, alfa in omega. Prebiralasva poučne
knjige, si izmenjavala za »čez noč« zanimive fotogra-
fije in do čudovitih nadržbnosti izmenjavala izkuš-
nje, ki jih nisva imela.

Prijatelj je skrivnostno razlagal, kako se je poleti
na morju seznanil z nekimi prostitutkami in kako
je eno kar pri belem dnevu in, pomisli, brez prezerva-
tiva. Do najmanjše podrobnosti mi je povedal vse gibe
in položaje. Da bi bila zadeva bolj verjetna, mi je
zaupal, da je bil pijan in da sploh ni užival, toda
bilo je prima.

Penil sem se od zavisti, toda nisem mu ostal dol-
žan. Jaz da sem tudi poleti, toda v hribih. Tam
sem dobil veliko starejšo punco in dala mi je kar
tako, brez predsodkov. Natančno sem mu opisal ti-
sti večer ob šumečem gozdu in kresnice so letale na-
okoli. Da bi bila zgodba bolj verjetna, sem mu za-
upal, da sem bil takrat popolnoma preplašen in da
nisem imel nobenega užitka.

Tako sva razpravljala, kadarkoli sva bila skupaj,
o ženskah, ženskah in ženskah. Kaj starši, kaj šola,
kaj socializem — ženske, ženske! Nekega zaspal-

vem, imaš tri potelje, torej ena zame in za mojo,
ne?»

»No ja, lahko prideš,« je postal Mičo popustljiv
ob viziji, da leži poleg njega žensko bitje »veš, da
lahko.«

»Pravim vama, da bo perfektno. Mogoče
vama bom lahko kakšno punco dobil, če kdo
ostane slučajno praznih rok. Hm, pa še eno perfektno
stvar imam — prav za take zadeve. Dobil sem od ne-
kega zdravnika; da ne bosta kaj okoli pravila. Za
take stvari namreč zašijejo. Imam — špansko muho.«

»Muho?»

Coki naju je zaničljivo pogledal.

»To je posebne vrste dražilo; če to poje ali po-
pije recimo kakšen bik, ti perfektno posili celo kme-
tijsko zadržgo, s kravami, tajnico in direktorjem
vred.« Ni mi bilo še čisto jasno:

»Hudiča, saj mi tega ne rabimo, saj bi posilili
pol Pirana.«

»Jasno,« se je krohotal Coki, »samo da bomo mi
to zadevo dali babam, če bodo slučajno preveč fri-
gidne in še to po malem.«

Kocka je padla, gremo v Piran.

Pri avtostopu sva imela srečo in kmalu sva lah-
ko hodila po Piranu ter slačila s pogledi vse ženske,
ki sva jih srečala. Od trga do Punte, od Punte do
trga, brez prestanka. Seks je buhtel in brenčal za

Poslušno sva tapljala za njim po promenadi in
lokalih in poslušala njegove pripombe: »Tista je pre-
mlada, ne bo nikoli dala... Tista ima fanta... Tale
pa bi že mogoče dala, ampak išče samo težke ka-
libre... Hej, Jasna! Živjo, Jasna, kako si?«

Coki se je začel na vso moč rokovati z nekim še
kar postavnim, sicer nelepim dekletom, toda žive in
široko odprte oči so kazale njeno izkušnost. Zraven
je stala njena prijateljica Vida, s čemernim obrazom
in še gršo postavjo. Prišle so danes sem in nimajo pre-
nočišča.

»Ne? Perfektno! Mičo ima prazno bajto, pa anko
prespita pri njemu. Drži? Gremo kar tja.«

Bili sta zato. Toda midva sva bila v škripcih.
Vse sanje o čudovitem seksu so začele plahneti, iz-
muzniti se nisva več mogla. Coki nama je med potjo
kar naprej mežikal in naju pomenljivo suval od
rebra.

Doma smo privlekli steklenico konjaka in med-
tem ko sta se dekleti čedili v svoji sobi, ki smo jima
jo velikodušno podelili z mislijo, da bo ponoči raz-
poreditev malo drugačna, je Coki hehetajoč privlekel
od nekod zavitek belega praška, ga stresel v stekle-
nico in nama rekel: »Sedajle grem jaz poiskat še zase
eno babo, vidva pa tale mušji konjaček lepo nalijta
tema dvema babnicama, da se jim bo meglilo od pe-
hote. Vso srečo!«

In že ga ni bilo več.

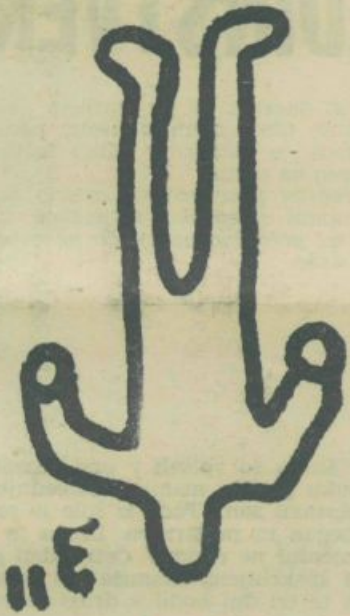
Mičo in jaz sva pridno natakala konjak in oba-
dva osvajala Jasno. Vida je hladna, navajena svoje
grdote, stala ob strani, kakor da se je vse to ne tiče.
Jasna mi je bila čedalje bolj všeč. Njen nesramni po-
gled in zvonki smeh mi je silno približal misli in
želje, ki sem jih prenašal že leta. Ker smo mi trije
sedeli na postelji, smo se dotikali z nogami, topel
pritisk njene noge mi je povzročal prijetno gomazenje.
Oh, ženska, ženska, končno te imam!

Vida je mrko sedela v gugalniku, se nalivala z
»mušjim« konjakom, toda, kakor da nanjo ne vpliva,
niti zagugala se ni.

Z Mičotom sva šla na stranišče. Trdo me je pri-
jel za rame:

»Poslušaj, Jasna bo moja, čeprav se postaviš na
glavo. Če hočeš, daj Vido.« »Vido? Ampak saj vidiš,
kakšna je!« »Svinjsko se mi jebe, ti si tukaj moj
gost, hiša je moja.«

Prijatelja sem imel rad in čeprav sem bil ves
iz sebe od užaljenosti, v Jasno nisem več lezel. Mičo

nega jutra med odmorom na šoli, tej sodobni mu-
čnici nedolžnih otročičev, me Mičo lopne po rami:

»Si lahko misliš to svinjsko srečo? Za prvomaj-
ske mi bo stara ostala doma, jaz pa grem sam v
Piran, hočem reči, s tabo, če ti je prav. Mama mi je
dala ključ od hiše samo s tem pogojem, če greva sku-
paj. Iz dobre dužine je, je rekla, in tudi neumnosti
mu ne rojijo po glavi!« Zarezala sva se.

»Pa so kaj v redu babe tam dol?« V glavi so se
mi že začele poditi razburljive misli.

»Ho, ho, pa kakšne! In rade dajejo!« Zategnil je
zadnjo besedo, kot da bi bila njegova že vsaj polo-
vica Pirančank.

»No ja, to je že v redu.«

»Izbiro imaš sploh veliko. Čez prvi maj pridejo
dol tudi vse ljubljanske kurbe, mlade in stare, seveda
zastonj.«

Pred očmi se nama je prikazala jasna slika; ho-
diva po Piranu, vsa dekleta gledajo za nama, toda
midva sva izbirčna, vzameva samo najboljše, jih pe-
ljeva v hišo in tam s svojima strastnima in pohotnima
družicama preživiva celo noč in mogoče še dan. Tako
se bo zgodilo, saj drugače ne more biti; dva izkušena
moška, z lastno hišo, mlada, lepa, iščeta postavni de-
kleti pod: brezmejni užitek.

»Ja, za prvi maj greva v Piran!« sva hkrati za-
klicala, se spogledala in zadovoljno ugotovila: Res,
prava moza sva.

»A vidva gresta tudi v Piran?«, se je zaslišal pri-
liznjen glas. Bil je Coki. Obema je bil zoprni, ker so
o njem govorili, da je imel že veliko žensk pod sabo
in tudi sam ni štedil z zgodbicami. Ravno prejšnji
dan nama je povedal, kako je poleti spal z dvema
Nemkama hkrati, bilo je utrudljivo, toda perfektno.
O njem je šel tudi glas, da je bil prvič z dekletom,
ko je imel šele trinajst let, midva pa si takih raz-
glasov nisva mogla privoščiti, saj sva se preveč za-
vedala, da sva ga imela takrat samo za lulat. Zato ga
nisva marala.

»Perfektno, potem pa se bomo pa še videli. Jaz
grem avtostop, pa vidva?«

»Tudi.«

»Saj res, Mičo, ti imaš tam hišo. Perfektno! Lah-
ko spim pri vaju?«

»Ja, ne vem...«, se je izmikal Mičo, »pa če bodo
babe...«

»Mha.«

»Oh, saj boste dva pa po dva na posteljah, kakor

vsakim vogalom, za vsakimi priprtimi polkni, vil se
je kot oster vsiljiv dim iz spalnic in kavarn. Vsaka
ženska je prenašala in drgnila svoj užitek, vendar
skrivnostno in malce zadržano, kakor da ga ne bi
imela. Pohotno sopenje, tiho šepetanje in mrmranje,
ploskanje prepotenih trebuhov, suho švistanje gole
kože in hrastanje vlažnih kocin, vse to je bila po-
šastna in vabeča glasba, ki tira v obsedenost.

Hrabrost sva si nabirala z različnimi pivi, konjaki
in pelinkovci, toda vseeno si je nisva nabrala toliko,
da bi si upala pridružiti kakim dekletom. S sovra-
štvom sva gledala razne tipe, ki so se sprehajali v
družbi deklet ali pa celo z eno samo pod roko. »Kak-
šen preklet zajebanec!« in »Glej tega kretena.« To so
bile najine edine besede, saj je bilo jasno, da sva
najlepša, če že ne na svetu, pa vsaj v Piranu.

Nestrpno sva pričakovala Cokija, da bi nama
»zrihtal« kako meso. Od samih misli in pripovedanja
o seksu sva bila že čisto neumna in hlače so nama
nabrekle, samo če sva videla kako žensko z zibajo-
čimi se boki, izbočeno zadnjico in napetimi prsmi.
»Poglej tole, kakšne joške ima.«

»Božanske, ta je sploh potrebna strokovnega ana-
tomskega pregleda.« Oba sva si, vsak zase predstavl-
ljala, kako nama drsi roka pod jopico in pod krilo.
Dekle naju še pogledalo ni.

»Glej, tole rit!« Zibala se je pred nama kot dva
bata. Hops, ena ritnica gor, hops, druga dol. Začarana
sva strmela vanjo. Hodili smo proti trgu; med nama
in zibajočim se magnetom sta bila samo dva metra.

»Si jo predstavljaš v postelji?« je zastokal Mičo.
»Hops, hops, hops, hops...«

»Hej, živjo!« je udaril zvonki glas. Bil je seveda
Coki. Končno! Pokazal sem za zadnjico, ki se je že
oddaljevala: »Si jo videl, tole?«

»Aha! Bi rada fukala, kaj?«

»Jaz bi sedajle cel babji Piran in to vsako po
petkrat.«

»Jaz pa bi imel samo eno, ampak to bi tako pre-
gonil, da bi jo odpelali v vozičku!« S tem sva mu
dokazala, da bi se nama res kakšna ženska prilegla.
»Potem pa je že zadnji čas, drugače se bosta še
na moške spravila.«

Pritrdilno sva zacvilila.

»Žensk nimata, kaj? Se mi je kar zdelo. Dve za
vaju? V redu, v redu, to sem vama dolžan, saj bom
spal pri vaju. Gremo kaj spiti?«

ji je še naprej pravil bebaste vice in zgodbe, jaz
pa sem sedel zraven konjske smrti, in na kozlanje mi
je šlo ob predstavi, da bi ležal na njej. Počasi je sr-
kala konjak, mi dolgočasno odgovarjala na moja
še bolj dolgočasna vprašanja, na mojo srečo sem ji
bil popolnoma nezanimiv.

»Grem spat.« Vstala je, ni rekla niti lahko noč
in izginila v zgornjo sobo. Kar gomazelo mi je od
besne nevoščljivosti, ko sem gledal parček na postelji,
ki se je že šlatal. Konjak je pri Jasni dobro deloval.
Sklenil sem, da se grem napiti.

»Na svidenje!« Še slišala me nista, prasca ne-
moralna.

V deveti gostilni sem srečal Cokija, s kalnimi
očmi in abotnim nasmeškom. »Kaj ne fukaš?« »K
vragu pa babe, k vragu pa prijatelji, k vragu vse,
najbolj pa svinjski fuk s še bolj svinjsko konjsko
smrtjo.« »To je beseda. Na moj konjak. Eks! Šjor
kamerjere, še eno rundo. Dva!« Prijel me je čez ra-
me: »Vidiš tisto babo tam? Je v redu? Je? Evo, ta ti
da en perfektno usran fuk za deset tisoč lir. In tista
druga ima krvavo pinto, tretja je frigidna, četrta se
ne umiva, peta da vsakemu, šesta te obere, sedma
te brcne v rit...«

Opotekala sva se po ozki ulici. Cokiju so curkoma
lile solze po licih. »Vse ženske so ene usrane, nore,
zmešane kurbe. Same ne vedo zakaj se lažejo in kdaj
se lažejo... Eva, Eva, rad te imam, Eva, zakaj si me
pustila, zakaj, zakaj, zakaj...«

Padel je na kolena, cvilil in butal z glavo ob tla.
Začudeno sem gledal in poslušal. Je to Coki, naš do-
bri stari hladnokrvni kurbir?

Ko se je dodobra nakožal, je Coki zaspal na tre-
tji postelji. Iz zgornje sobe je vela smrtna tišina. Mo-
goče uboga konjska smrt sanja, kako jo po livadah
preganjajo satiri? V srednji sobi je bila tudi tišina.
Mogoče bi, če bi natanko poslušal, slišal pritajeno so-
penje? Pogrnil sem si dve preprogi v predsobi. Od
slabe pijače mi je šumelo v ušesih in kolobarji so se
mi delali pred očmi. Toda misel se je oblikovala v telo,
v obraz. To je bil obraz dekleta s trpkim nasmehom
in temnimi očmi. Telo je bilo milo in gladko, poljub
je bil nežen in sladek.

»Pridi!« je rekla.

In tako je ležal v hladni predsobi, pokrit s pre-
progo, sam, rahlo preplašen deček, rešen alfa in ome-
ge in obsedenost ga je zapustila v toplem, ubogem
curku skupaj z moškostjo.

SEKSUALNA POSVETOVALNICA

Spoštovana seksualna posvetovalnica!
Prav vesela sem bila, ko ste uvedli v Vaš list tudi rubriko, ki se ukvarja s spolnimi problemi študentov. Toda sodeč po dosedanjih nasvetih, ki ste nam jih posredovali, hočete svetovati in pomagati samo moškemu delu študentov, na ženske pa kar pozabljate ali nas hočete obravnavati celo kot nekakšno divjačino-hrano za spolno lakoto moških! Ker se sama počutim emancipirana, me je to prizadelo in ogorčilo! Imam dobro idejo, ki bi pomagala tudi ženskam: da se bodo ženske hitreje spolno osamosvojile, ustanovimo mesta, kjer se bodo lahko spolno sproščale z različnimi moškimi, ne da bi jih vezala dosedanja trapasta navada biti vezan dalj časa samo z enim moškim! To naj bo prostor po vzoru javnih hiš. Upam, da boste mojo idejo sprejeli in ukrenili kaj za njeno uresničitev!

Vaša hvaležna
STUDENTKA UMETNOSTNE ZGODOVINE

Draga...!

Navdušen sem nad Vami in Vašo idejo. Edina pomanjkljivost je v tem, ker zaradi znanih prepovedi našega zakonika ne moremo stvari urediti, kot po vzoru predlagate. Upam pa, da boste zadovoljni tudi z našim predlogom in upam tudi v izvedbo.

Naše uredništvo bo posodilo svoje prostore (če jih drugje ne bo mogoče dobiti) za uresničitev te veličastne ideje. Stvar naj bi bila urejena kot družabni klub, kjer bi si zainteresirane lahko najprej ogledale in ocenile svoje bodoče partnerje, da bi bila izbira res najboljša. Za moško osebje bomo poskrbeli, in mislim, da ne bo težko najti pravih ljudi. Ker zaupam v entuziazem moških, sem prepričan, da bodo to naporno službo opravljali brez zahtev za denarno povračilo svojih uslug. Zadostno plačilo jim bo veselje in potešenost obiskovalk. Ker torej za tovrstne usluge ne bo potrebno plačevati, moramo uvesti drugačno selekcijo obiskovalk, ker bo drugače prevelik naval. Predlagam, da imajo device absolutno prednost pri obravnavanju. Potem naj imajo prednost marljive in odlične študentke (ker redno študirajo in opravljajo izpite in nimajo časa, da bi poskrbele za svojo seksualno sprostitev). Rahlo prednost naj imajo tudi tiste, ki bodo uspele dokazati, da že več kot eno leto hodijo samo z enim fantom.

Vas, draga študentka II. letnika umetnostne zgodovine, pa vabim na uredništvo, da bi se pogovorili o mestu strokovne svetovalke pri tej zadevi. Do takrat pa vam želim čim več zabave, ki si jo boste morali priskrbeti sami.

Vaš SEXY

SANDI ČOLNIK IMARAZVIT SMISEL ZAŠTOS

Spoštovani urednik TRIBUNE!

Z zanimanjem sem v Vašem cenjenem listu prebral informacijo, da namerava gospod Aleksander Čolnik izdati »nekakšno antologijo pogovorov s prominentnimi slovenskimi znanstveniki in umetniki.« V poročilu navajate zanimive podatke, da »se že govori, da bo založnik te znamenite knjige Slovenska akademija znanosti in umetnosti, denarno podporo pa je obljubil tudi PEN — klub v Ljubljani, s tem, da bo enovečerni zaslužek svojega bifeja odstopil gospodu Čolniku.«

Z vsem spoštovanjem sem Vam dolžan sporočiti, da se je tukaj v Vaš, sicer vedno dobro informirani list, prikradla netočnost. Vodja bifeja PEN — kluba v Ljubljani je Vašo presenetljivo novico najodločneje demantiral. Izjavil je, da ne more odgovarjati za tendenciozno iznežen podatek Vašega sodelavca, ki očitno meri na to, da bi bife PEN — kluba v Ljubljani pod pritiskom javnosti prisilili k takemu meceskemu dejanju, pa naj bi to dejanje še tako pomagalo rasti slovenske kulture.

V interesu objektivnega obveščanja naše javnosti Vas zato prosim, da gornji popravek objavite.

Vaš

S. Čolnik

V Ljubljani, 28. I. 1970.

TRIBUNA vas jezi, drage bralke, dragi bralci, vas razburja, vam rahlja živce.

Pričeli smo zbiralno akcijo. V novem šolskem letu želimo stipendirati dva banjaluška študenta. Od vseh honorarjev vam bomo, dragi sodelavci, odtrgali deset odstotkov. Od vseh honorarjev vam bomo, dragi uredniki, odtrgali deset odstotkov.

Ampak malo nas je Drage bralke in bralci, predlagajte kako naj obdavčimo tudi vas. Vemo, da iščete poti, kako bi pomagali Banjalučanom. Vaši prispevki bodo prišli v prave roke. Lako vam bomo povedali imeni študentov, ki bosta nadaljevala s študijem. Zaradi TRIBUNE BOSTE SPET MIRNO SPALI.

POSŁANSKO VPRASANJE

Volilci s terena so me opozorili na vsebino revije PROBLEMI št. 83—84. Poleg nekaj resnih člankov je v reviji vse polno pamfletov, vulgarnih izrazov in banalnosti v slikah in besedah. Za ta dom bi bilo skrajno nedostojno, če bi citirali nekaj besed teh piscev, katerim daje prostor in honorarje ta revija »akutalnosti« ...

Rado PUŠENJAK,

poslanec republiškega zbora Maribor
Maribor, 7. I. 1970
Predsedniku republiškega zbora skupščine SRS
LJUBLJANA

POVPRASEVANJE - PONUDBA

Človek je še najbolj poceni. Dobite ga povsod, kjer ga ne bi bilo treba: pri koritu in v tuji riti.

EDINSTVENI

Nedeljski dnevnik, ki po lanskem pokopu Pasjih bombic očitno nima namena uvesti podobne humoristične strani, je ustanovil »Klub šaljivcev«, ki je baje edinstven na svetu.

Med drugimi posebnostmi imamo Slovenci tudi edinstven humor slovenskih šaljivčkov, ki ne hodijo iz zapečka na politično cesto, da ne zapravijo svoje neumrljive duše.

KAKO JE

Malega Antka so vpisali v prvi razred. Prvi dan ga je k pouku peljala mamica, naslednje dni pa se je Antek odpravil sam. Toda iz šole je prihajal vsak dan bolj zbeigan in prestrašen. Doma je potožil, da pri pouku ničesar ne razume. Četrty dan ga je v šolo spet peljala zaskrbljena mamica. In izkazalo se je, da je Antek te tri dni hodil v drugi razred namesto v prvega!

SOCIALNO

Dragocena pomoč bi bili DNEVNIKI IZDATKOV, ki jih imajo študentje.

Kolegica, kolega, če redno pišeš dnevnik izdatkov, ga osebno posreduje predstavnikom socialno-ekonomske komisije na IO SS, Trg revolucije 1 Ljubljana.

Uporaba podatkov po dogovoru, tajnost zajamčena.

LJUBEZEN DO ŠTUDENTOV

S FAGG, oddelka za arhitekturo, smo obveščeni o izredni ljubezni do študentov. V preteklem semestrju so jim mamreč profesorji skoraj docela prizanašali s predavanji.

J. M.

PALICO, KI SO JO PUPILČKI POZABILI
NA TRIBUNI, DOBIJO V KRATKEM NA
LASTNO RIT

PRIHODNOST BREZ PRESENEČENJ

Krog je zaključen. Bulajić nam nima ničesar več povedati. Verjetno bo še naprej snemal filme. Zgodovina je bogata s spektakularnimi dogodki. Toda to dejstvo ne vzbuja nobenega zanimanja: spomin na »Kozaro« bo kvečjemu vzbudil apetit po ponovnem gledanju nekega starega filma, ki se imenuje »Živjeće ovaj naroda«.

(Iz knjige Živojina Pavlovića
Djavalji film — str. 148
Institut za film Beograd 1969)
(1962)

POZDRAVLJAMO

Načrt ljubljanske TV, izpričam v ponedeljek, 26. januarja v oddaji Človek s kamero — nedelja. Raziskovanje policijskega in drugih nasilij po svetu. Da pa ne bi uživali samo ob tujem dreku, predlagamo

ljubljski TV, naj se za naslednjo tovrstno oddajo poveže z Zelimirjem Žilnikom zaradi prikazovanja njegovega filma o beograjskih študentskih demonstracijah 1968.

PROIZVODNJA NUŠA & NUŠA
IN SREČO & SREČO
Proizvaja program.

FILODENDRON V SOBI NUŠA
OD SREČO
Nova stvar se je naselila v sobo.
Čudovito, sprejela naju je.

Študentski list TRIBUNA urejajo:

Milan Dekleva, Stanko Hočevar, Jože Konec, Andrej Medved, Jaro Novak, Srečo Dragan (likovni urednik) Marko Slodnjak, Slavko Splihal, Tone Stojko (urednik fotografije), Sašo Srot (odgovorni urednik), Marko Svabič, Dušan Tršar (tehnični urednik, Peter Kulhár (lektor).
TRIBUNA — Izdaja IO SS ljubljanskih visokošolskih zavodov — Uredništvo in uprava Trg revolucije 1/II — Telefon 31-280 — Tekoči račun 501-8-78-1 — Letna naročnina za študente je 15 din, za ostale 20 din — Cena posameznega izvoda 1 din — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tiska CGP »Dejot« Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522 — Poština plačana v gotovini.